

Preciserad handlingsplan mot människohandel

Migration

INRIKESMINISTERIETS PUBLIKATIONER 28/2008

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Styrgruppen för handlingsplanen mot människohandel Ordförande, direktör Mervi Virtanen Sekreterare, specialplanerare Tero Mikkola		Typ av publikation Statsrådets principbeslut	
		Uppdragsgivare Arbetsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 17.2.2006 TM030:00/2005	
Publikation (även den finska titeln) Preciserad handlingsplan mot människohandel			
Publikationens delar Referat, inledning, handlingsplan, 6 bilagor			
Referat <p>Statsrådet antog den 25 augusti 2005 en första nationell handlingsplan mot människohandel. I handlingsplanen förutsattes att den styrgrupp som tillsätts för att uppfölja dess genomförande ska bedöma åtgärdernas framgång och utarbeta en preciserad handlingsplan. Styrgruppen lämnade den 5 december 2007 sitt förslag till precisering av handlingsplanen mot människohandel. Statsrådet fattade den 25 juni 2008 ett principbeslut om en preciserad handlingsplan mot människohandel.</p> <p>I den preciserade handlingsplanen fästs särskild uppmärksamhet vid identifiering av offer som har visat sig vara en utmanande uppgift. Ambitionen är att hålla identifieringströskeln låg för att alla som fallit offer för människohandelsbrott ska kunna nås av hjälpen. Förmågan att identifiera offer ska förbättras genom att systematiskt öka myndigheternas medvetenhet om ärendet. Syftet är dessutom att erbjuda utbildning och meddela anvisningar för kundserviceanställda inom olika områden.</p> <p>Vid sidan av myndigheternas verksamhet är den tredje sektorns uppsökande arbete och rådgivning i initialskedet av stor betydelse för att offren för människohandel ska nås och identifieras inom landet. Enligt regeringspropositionen beviljas statsbidrag för finansieringen av organisationer som utför uppsökande arbete i syfte att identifiera offer och rådgivningsarbete. Myndigheterna ska intensifiera sitt samarbete med medborgar- och arbetsmarknadsorganisationerna i kampen mot människohandel.</p> <p>Samarbetsnätverk och hjälpåtgärder som syftar till att hjälpa offren för människohandel ska kompletteras ytterligare om det behövs. I kampen mot människohandelsbrott är det av största vikt att harmonisera tolkningen av strafflagen och brottsbenämningarna i och med att antalet brottsfall ökar både i förundersökningen och i åklagar- och domstolsverksamheten. Vid sidan av brottsbekämpningen ska man se till att utredningsarbetet kring vittnesskydd fortskrider. Dessutom utvecklas stödsystem för vittnen.</p> <p>I kampen mot människohandel läggs allt större fokus på åtgärder som dämpar efterfrågan. Syftet är också att i tillräcklig utsträckning och i samarbete med olika aktörer och massmedier sprida information som ökar allmän medvetenhet och dessutom rikta information till offren. Hänsyn ska också tas till en tillräcklig handledning av arbetstagare som kommer till Finland, övervakning av anställningsvillkoren och arbetarskyddsåtgärder, kampen mot den ekonomiska gråzonen och arbetsmarknadsorganisationernas medverkan i kampen mot människohandel eller utnyttjande av arbetskraft.</p> <p>I samband med att den preciserade handlingsplanen antogs utsågs minoritetsombudsmannen till nationell rapportör mot människohandel. Resurser ska också riktas till akademisk forskning kring fenomenet människohandel samt till utredning och forskning vid olika myndigheter och inom olika branscher.</p> <p>Under 2009 ska lagstiftningen och systemen kring kampen mot människohandel samt deras kompatibilitet utvärderas i sin helhet av oberoende utomstående aktörer. Den styrgrupp som tillsätts för att uppfölja genomförandet av den preciserade handlingsplanen ska på basis av utvärderingen utarbeta rekommendationer för åtgärder för att vidare utveckla lagstiftningen mot människohandel och åtgärder i kampen mot människohandel.</p>			
Nyckelord Människohandel, de mänskliga rättigheterna, organiserad brottslighet, brottsoffer			
Övriga uppgifter Elektronisk version, ISBN 978-952-491-374-4 (PDF), www.intermin.fi/publikationer			
Seriens namn och nummer Inrikesministeriets publikation 28/2008		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-371-3
Sidoantal 45	Språk Svenska	Pris 20,00 € + oms	Sekretessgrad Offentlig
Distribution Inrikesministeriet		Förläggare/utgivare Inrikesministeriet	

Tekijät (toimielimestä, toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman ohjausryhmä Johtaja Mervi Virtanen, puheenjohtaja Erikoissuunnittelija Tero Mikkola, sihteeri		Julkaisun laji Valtioneuvoston periaatepäätös	
		Toimeksiantaja Työministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä 17.2.2006 TM030:00/2005	
Julkaisun nimi Preciserad handlingsplan mot människohandel			
Julkaisun osat Tiivistelmä, johdanto, toimintasuunnitelma, 6 liitettä			
Tiivistelmä Valtioneuvosto hyväksyi 25.8.2005 ensimmäisen kansallisen ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman. Toimintasuunnitelmassa edellytettiin, että sen toimeenpanoa seuraamaan asetettavan ohjausryhmän tulee arvioida toimenpiteiden onnistuneisuus ja laatia tarkennettu toimintaohjelma. Asetettu ohjausryhmä jätti ehdotuksensa ihmiskaupan vastaisen toimintasuunnitelman tarkentamiseksi 5.12.2007. Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen ihmiskaupan vastaisesta tarkennetusta toimintasuunnitelmasta 25.6.2008. Tarkennetussa toimintasuunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota haasteelliseksi osoittautuneeseen uhrien tunnistamiseen. Tunnistamiskynnys pyritään pitämään alhaalla kaikkien ihmiskaupparikoksen kohteeksi joutuneiden saamiseksi avun piiriin. Tunnistamisvalmiutta parannetaan järjestelmällisen osaamisen kehittämisen sekä eri alojen asiakastyöhön saakka ulottuvan koulutuksen ja ohjeistuksen avulla. Viranomaistoiminnan ohella kolmannen sektorin toteuttamalla etsivällä työllä ja alkuvaiheen neuvonnalla on keskeinen merkitys ihmiskaupan uhrien tavoittamisessa ja tunnistamisessa maan sisällä. Uhrien tunnistamiseen tähtäävää etsivää ja neuvontatyötä tekevien järjestöjen rahoitus siirretään hallitusohjelman mukaisesti valtionavun piiriin. Viranomaisten sekä kansalais- ja työmarkkinajärjestöjen yhteistoimintaa ihmiskaupan vastaisessa työssä tiivistetään. Ihmiskaupan uhrien auttamiseen liittyviä yhteistyöverkostoja ja auttamistoimia täydennetään edelleen tarpeiden mukaan. Ihmiskaupparikosten torjunnassa keskeisintä on rikoslain tulkinnan ja rikosnimikkeiden vakiintuminen tapausten lisääntymisen myötä niin esitutkinnassa kuin syyttäjien ja tuomioistuintenkin toiminnassa. Rikoksentorjunnan ohella tulee huolehtia todistajansuojelua koskevan selvitystyön etenemisestä. Tämän rinnalla kehitetään myös todistajille tarkoitettuja tukijärjestelmiä. Kysynnän ehkäiseminen otetaan tarkemmin huomioon ihmiskaupan vastaisessa työssä. Yleisön tietoisuutta lisäävä ja uhreille suunnattava viestintä toteutetaan riittävässä laajuudessa ja hyvässä yhteistyössä eri toimijoiden ja median kesken. Myös Suomeen saapuvien työntekijöiden riittävä opastus, työehtojen valvonta ja työsuojelutoimet, harmaan talouden torjunta sekä työmarkkinajärjestöjen osallistuminen työvoiman hyväksikäytön ja ihmiskaupan ehkäisemiseen otetaan huomioon. Vähemmistövaltuutettu on asetettu tarkennetun toimintasuunnitelman hyväksymisen yhteydessä ihmiskaupan vastaiseksi kansalliseksi raportoijaksi. Myös ihmiskauppaa koskevaan ja siihen liittyvään akateemiseen tutkimukseen sekä eri viranomaisissa ja ammattialoilla tehtävään selvitys- ja tutkimustyöhön ohjataan voimavaroja. Vuoden 2009 aikana toteutetaan ihmiskaupan vastaista lainsäädäntöä ja järjestelmiä sekä niiden yhteistoiminnallisuutta kokonaisuudessaan koskeva ulkopuolinen ja riippumaton arviointi. Tarkennettua toimintasuunnitelmaa seuraamaan asetettu ohjausryhmä laatii arvioinnin perusteella yhteistyössä kansallisen raportoijan kanssa toimenpidesuosituksen ihmiskaupan vastaisen lainsäädännön ja toimenpiteiden kehittämiseksi edelleen.			
Avainsanat (asiasanat) Ihmiskauppa, ihmisoikeudet, järjestäytyneet rikollisuus, rikoksen uhrit			
Muut tiedot Sähköisen julkaisun ISBN 978-952-491-374-4 (PDF), osoite www.intermin.fi/julkaisut			
Sarjan nimi ja numero Sisäasiainministeriön julkaisut 28/2008		ISSN 1236-2840	ISBN 978-952-491-371-3
Kokonaissivumäärä 45	Kieli ruotsi	Hinta 20,00 € + alv	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Sisäasiainministeriö		Kustantaja/julkaisija Sisäasiainministeriö	

Referat

I denna preciserade handlingsplan mot människohandel fastslås på ett övergripande sätt de fortsatta åtgärder mot människohandel som kommer att genomföras i Finland. Åtgärderna enligt den första handlingsplanen mot människohandel, som statsrådet godkände den 25 augusti 2005, har nu preciserats och kompletterats på basis av erfarenheterna av genomförandet.

Den preciserade handlingsplanen baserar sig i likhet med sin föregångare på ett människorättsperspektiv och ett angreppssätt som ställer offret i centrum, och målet är att allt bättre beakta barnperspektivet och genderperspektivet när åtgärderna genomförs. Också betydelsen av samarbete och mångprofessionalism i verksamheten mot människohandel har fått en ännu starkare framtoning.

I den preciserade handlingsplanen fästs särskilt avseende vid att identifiera offren, vilket visat sig vara en krävande uppgift. Avsikten är att tröskeln för att upptäcka offer ska vara låg för att alla som blivit offer för människohandelsbrott ska få hjälp. Avsikten är att färdigheterna att identifiera offer för människohandel ska förbättras med hjälp av systematisk kompetensutveckling och med hjälp av utbildning och anvisningar som sträcker sig ända till klientarbetet inom olika branscher. Potentiella offer för människohandel bör kunna identifieras också bland transitfallen och bland dem som avlägsnas ur landet.

Vid sidan av myndigheternas verksamhet är den tredje sektorns uppsökande arbete och rådgivning i initialskedet av stor betydelse för att offren för människohandel ska nås och identifieras inom landet. I enlighet med regeringsprogrammet kommer statsbidrag att beviljas för finansieringen av de organisationer som utför uppsökande arbete och rådgivningsarbete i syfte att identifiera offer för människohandel. Myndigheternas och medborgar- och arbetsmarknadsorganisationernas samverkan i arbetet mot människohandel intensifieras.

Strävan är att i mån av möjlighet effektivisera användningen av betänketider och uppehållstillstånd för offren för människohandel. Med hänsyn till situationen bör en så lång betänketid som möjligt beviljas för att offret ska kunna återhämta sig. Lagstiftningens funktionsduglighet undersöks i samband med den utredning om uppehållstillstånd för brottsoffer som förutsätts i regeringsprogrammet.

Systemet för hjälp till offer för människohandel har visat sig fungera bra för de offer som man når och börjar hjälpa. Samarbetsnätverken för hjälpen och hjälpinsatserna kompletteras ytterligare enligt behov. Än så länge finns det inte några erfarenheter av offrens återresa till ursprungslandet efter att de fått hjälp, men dessa situationer bör förberedas genom prognostisering av de nationella och internationella samarbetsstrukturer och verksamhetsformer som behövs i sammanhanget.

Det viktigaste vid bekämpning av människohandelsbrott är att tolkningen av strafflagen och brottsbeteckningarna etableras inom såväl förhandsundersökningen som åklagarnas och domstolarnas verksamhet, i och med att antalet fall ökar. Vid sidan av brottsbekämpning gäller det att se till att utredningsarbetet med avseende på skydd av vittnen framskrider. Jämsides med detta gäller det också att utveckla stödsystemen för vittnen.

Möjligheterna att förebygga efterfrågan bör beaktas närmare i arbetet mot människohandel. Information som ökar allmänhetens medvetenhet och information till offren bör ges i tillräcklig omfattning och i form av bra samarbete mellan de olika aktörerna och medierna. I samband med förebyggande av människohandel accentueras dessutom internationella överenskommelser, internationellt samarbete och viseringspolitik. Det behövs resurser för tillräcklig vägledning av arbetstagare som kommer till Finland, övervakning av arbetsvillkoren och åtgärder inom arbetarskyddet, bekämpning av den ekonomiska gråzonen samt arbetsmarknadsorganisationernas medverkan för att förhindra arbetskraftsexploatering och människohandel.

Avsaknaden av en nationell rapportör har varit en betydande inskränkande faktor när det gäller opartisk granskning av åtgärderna mot människohandel och när det gäller de internationella förbindelsernas funktion. Minoritetsombudsmannen ska som oberoende myndighet utses till nationell rapportör mot människohandel. Minoritetsombudsmannen ska anvisas resurser och tillförsäkras övriga förutsättningar som behövs för verksamheten mot människohandel.

Inom olika förvaltningsområden genomförs åtgärderna mot människohandel inom ramen för de anslag som anvisats i statsbudgeten. Åtgärderna anknyter i allmänhet till myndigheternas övriga verksamhet och det har inte reserverats några separata anslag för dem. Myndigheterna kan också tillsätta projekt för arbetet mot människohandel.

Varje viktigt ministerium och varje viktig myndighet ska inom sitt förvaltningsområde rikta resurser till information om människohandel. I personalutbildningen samt i den grundläggande yrkesutbildningen och fortbildningen för myndigheterna och de övriga aktörerna reserveras tillräckliga resurser för att effektivisera utbildning som gäller människohandel och för att utveckla innehållet i utbildningen. Resurser styrs också till akademisk forskning som gäller och anknyter till människohandel samt till utrednings- och forskningsarbete som utförs av olika myndigheter och inom olika branscher.

I enlighet med regeringsprogrammet beviljas statsbidrag för finansieringen av de organisationer som utför uppsökande arbete och rådgivningsarbete i syfte att identifiera offer för människohandel. Dessutom stöder Penningautomatföreningen alltjämt vissa organisationsprojekt som partiellt eller helt och hållet inriktas på människohandel. Vidare utreds möjligheterna att tilldela resurser för åtgärder som organisationerna genomför, t.ex. utbildning för stödpersoner och arbetsmarknadsorganisationernas stöd

till offren. De kostnadseffekter som hjälpen av offren medför för kommunerna klarläggs.

De kvantitativa behoven i fråga om anslag och andra behövliga resurser utreds separat vid olika ministerier och inom olika förvaltningsområden. Vid verkställigheten bör i synnerhet inom området för utbildning, information och forskning gynnas samprojekt som innebär att ministeriernas och förvaltningsområdenas resurser sammankopplas.

Uppföljningen av handlingsplanen kommer även i fortsättningen att genomföras av en styrgrupp som företräder flera olika sektorer. Inrikesministeriet ska i fortsättningen ha hand om ordförandeskapet i styrgruppen och samordna arbetet mot människohandel. I övrigt svarar varje ansvarigt ministerium alltjämt för uppföljningen och genomförandet av åtgärderna inom sitt förvaltningsområde.

Under 2009 genomförs en extern och opartisk utvärdering av systemen mot människohandel och deras övergripande samverkan. Utgående från utvärderingen ska styrgruppen tillsammans med den tillsatta nationella rapportören utarbeta åtgärdsrekommendationer för vidareutveckling av lagstiftningen och åtgärderna mot människohandel.

Innehåll

1 Inledning.....	1
2 Preciserade åtgärder mot människohandel och ansvariga organ.....	3
2.1 Att identifiera offer för människohandel och att utföra uppsökande arbete.....	3
2.1.1 Utveckling av identifieringen av offer.....	3
2.1.2 Utveckling av uppsökande arbete och rådgivning.....	5
2.1.3 Avvisning, avlägsnande och Dublinförfarandet.....	6
2.2 Uppehållstillstånd och betänketid.....	6
2.2.1 Beviljande av betänketid.....	7
2.2.2 Beviljande av uppehållstillstånd.....	7
2.3 Systemet för hjälp till offer för människohandel.....	8
2.3.1 Verksamheten inom hjälpsystemet.....	8
2.3.2 Juridisk hjälp och rådgivning.....	9
2.3.3 Utbildning, inträde i arbetslivet och integration.....	9
2.3.4 Specialtjänster som minderåriga behöver.....	10
2.3.5 Ordnande av återresa.....	11
2.4 Att lagföra dem som gjort sig skyldiga till människohandel.....	12
2.4.1 Bekämpning av människohandelsbrott.....	13
2.4.2 Samarbete mellan myndigheter.....	13
2.4.3 Skydd och stödjande av vittnen.....	14
2.5 Förhindrande av människohandel.....	15
2.5.1 Genomförande av internationella överenskommelser.....	15
2.5.2 Viseringspolitiken som en del av regleringen av inresor.....	15
2.5.3 Åtgärder inom arbetarskyddet och åtgärder mot den ekonomiska gråzonen.....	17
2.5.4 Närområdessamarbete.....	18
2.5.5 Utvecklingssamarbete.....	18
2.5.6 Civil krishantering och fredsbevarande insatser.....	19
2.6 Ökad kunskap och medvetenhet.....	20
2.6.1 Utbildning.....	20
2.6.2 Information.....	22

2.6.3 Forskning	22
2.6.4 Lärarutbildning, fostran till internationalism och informationssamhället	23
2.6.5 Nationell rapportör	23
3 Kostnader.....	25
4 Genomförande och uppföljning av den preciserade handlingsplanen.....	27

Bilagor

Bilaga 1: OMSTÄNDIGHETER SOM GER ANLEDNING ATT MISSTÄNK MÄNNISKOHANDEL	28
Bilaga 2: ATT IDENTIFIERA OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL.....	31
Bilaga 3: NÄR DU MISSTÄNKER ATT EN MÄNNISKA ÄR OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL	37
Bilaga 4: ANVISNINGAR / OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL	39
Bilaga 5: ANVISNINGAR / ATT IDENTIFIERA OCH HJÄLPA OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL	42
Bilaga 6: SYSTEMET FÖR HJÄLP TILL OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL	45

1 Inledning

I drygt två års tid har man fått erfarenheter av genomförandet av den första handlingsplanen mot människohandel som statsrådet godkände den 25 augusti 2005. Den styrgrupp som tillsattes för att följa genomförandet har bedömt hur de åtgärder som föreslogs i planen har lyckats och utifrån uppgifterna och erfarenheterna av genomförandet utarbetat ett förslag till en preciserad handlingsplan. Styrgruppen överlämnade sitt förslag till migrations- och Europaminister Astrid Thors den 5 december 2007.

Styrgruppens utvärdering visade att åtgärderna mot människohandel hade etablerats i Finland under det inledande skedet och att det yrkesövergripande samarbetet mellan olika förvaltningsområden, medborgar- och arbetsmarknadsorganisationer, kommuner och andra aktörer hade börjat fungera i de flesta sammanhang. Verkställigheten av handlingsplanen innebär att Finland nu hör till det främsta ledet bland de europeiska länderna när det gäller att motarbeta människohandel. Det här gäller oavsett att det praktiska genomförandet av systemen varierar i hög grad i olika länder och oavsett att antalet offer som nåtts i vårt land har varit litet. Identifiering av offer både bland dem som reser genom landet och bland dem som befinner sig i landet har visat sig vara en av de svåraste utmaningarna för verkställigheten av handlingsplanen.

I denna preciserade handlingsplan, som baserar sig på styrgruppens förslag, fastslås nya och vidareutvecklade åtgärder mot människohandel utifrån erfarenheterna under initialskedet. Den preciserade handlingsplanen bygger i likhet med sin föregångare på ett människorättsperspektiv och ett angreppssätt med offret i centrum. Avsikten har varit att offrets status och skydd av offrets mänskliga rättigheter ska styra genomförandet av åtgärderna. Detta kompletteras av strävan att granska genomförandet av åtgärderna och deras konsekvenser ur ett barn- och genderperspektiv alltid när det behövs.

Handlingsplan mot människohandel.

Utrikesministeriets publikationer 18/2005. Edita Prima 2005.

Nätversion på finska: Ihmiskaupan vastainen toimintasuunnitelma

www.intermin.fi/Maahanmuutto/Tehtävät/Ihmiskaupan_vastainen_toiminta

Nätversion på svenska: Handlingsplan mot människohandel

www.intermin.fi/Migration/Uppgifter/Samordningen_av_arbetet_mot_manniskohandel

På engelska: National Plan of Action against Trafficking in Human Beings.

Publications of the Ministry for Foreign Affairs 5/2006. Edita Prima 2006.

Nätversion på engelska: National Plan of Action against Trafficking in Human Beings.

www.intermin.fi/Migration/Duties/Coordination_action_to_combat_human_trafficking

Näkymättömät uhrin. Styrgruppens förslag till precisering av handlingsplanen mot människohandel.

Arbetsförvaltningens publikation 383. Valopaino Oy 2007.

Nätversion på finska:

http://tyonhakeskus.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj383.pdf

Betoning av betydelsen av pluralism, mångprofessionalism och samarbete hör till de ledande tankegångarna i den preciserade handlingsplanen, precis som i den första handlingsplanen. I synnerhet inom området för ökad utbildning och medvetenhet, vilket kommer att bli viktigt, präglas de fortsatta åtgärderna av strävan efter genomslag inom olika förvaltningsområden och branscher och i samhället. För framgångsrika fortsatta åtgärder är det livsviktigt med ett allt öppnare och intensivare samarbete mellan myndigheter, medborgar- och arbetsmarknadsorganisationer, kommuner, kyrkor och andra religiösa samfund i synnerhet när det gäller att identifiera offren och uppta dem i hjälpverksamheten. Också förebyggande åtgärder och inverkan på efterfrågan har fått en tydligare framtoning än tidigare.

Den viktigaste ambitionen i den preciserade handlingsplanen är att sänka tröskeln för att identifiera offren i alla situationer där man kan möta potentiella offer. Identifiering av offren och vägledning av dem så att de får hjälp är både en människorättsfråga och en förutsättning för att åtgärderna mot människohandel ska lyckas. Insatser för att stärka det uppsökande arbetet och ordna tillräckligt heltäckande utbildning för yrkesutbildade personer som möter potentiella offer intar en central ställning när det gäller att sänka identifieringströskeln.

För en närmare utvärdering av systemen mot människohandel och deras samverkan förutsätter statsrådet att den nya styrgrupp som tillsätts ansvarar för genomförandet av en extern och opartisk utvärdering av dessa och utifrån utvärderingen och i samråd med den nationella rapportör som ska tillsättas utarbetar åtgärdsrekommendationer för vidareutveckling av lagstiftningen och åtgärderna mot människohandel.

2 Preciserade åtgärder mot människohandel och ansvariga organ

2.1 Att identifiera offer för människohandel och att utföra uppsökande arbete

Ansvariga organ och aktörer: respektive myndighet inom sitt förvaltningsområde, arbetsmarknads- och medborgarorganisationer, kyrkor och andra religiösa samfund

Hittills har offer för människohandel inte kunnat identifieras och vägledas till hjälp i den omfattning som ursprungligen beräknades. Identifieringen har visat sig vara en mera krävande uppgift än väntat. Det är speciellt svårt att nå transitfallen, tidig information om människohandelsfall fås inte och människohandelsbrott blir nästan inte alls föremål för utredning. Svårigheterna att dra upp en gräns mellan människohandel och brott med drag av människohandel (grovt koppleri, grovt ordnande av olaglig inresa och ockerliknande diskriminering i arbetslivet) har bidragit till att färre offer än vad som ursprungligen beräknades har kunnat identifieras. Det har statistikförts mångdubbelt fler brott med drag av människohandel än egentliga människohandelsbrott. Samordningen av den inledande identifieringen, tillståndsförfarandena, brottsutredningen och rättsprocesserna samt insatserna för att hjälpa offren har varit bristfällig till vissa delar av skäl som hänför sig till antingen verkställigheten eller lagstiftningen. De möjligheter som lagstiftningen erbjuder när det gäller att förebygga människohandel har inte heller tagits till vara tillräckligt.

Det är därför viktigt med en övergripande utvärdering av verksamheten mot människohandel, i synnerhet ur perspektivet för identifiering av offer. Än så länge finns det inte tillräckliga erfarenheter av systemen för att man ska kunna bedöma hur helheten fungerar. Under 2009 bör det genomföras en extern och opartisk evaluering av systemen mot människohandel och deras övergripande samverkan. Evalueringen bör särskilt ta fasta på identifieringen av offren och möjligheterna att hjälpa dem, ur perspektivet för offrens status och effektiva verksamhetsformer. Evalueringen bör också inrymma en infallsvinkel som gäller det inbördes förhållandet mellan de lagar som reglerar arbetet mot människohandel.

2.1.1 Utveckling av identifieringen av offer

Enligt erfarenheterna förefaller det klart att en del av offren för människohandel alltjämt förblir oupptäckta. Färdigheterna att identifiera offer kan förbättras och identifieringströskeln kan sänkas med hjälp av systematisk kompetensutveckling och med hjälp av utbildning och anvisningar som sträcker sig ända till klientarbetet. Med stöd av utbildning och anvisningar kan yrkesutbildade personer inom olika branscher

bättre upptäcka människohandel och offer för människohandel i samband med sina dagliga uppgifter.

Alla sektorer och professionella inom olika branscher har ännu inte i tillräckligt heltäckande grad utbildats för att kunna identifiera offren. För att identifieringsutbildningen ska vara effektiv och utveckla kompetensen behövs det förutom heltäckande utbildning också kontinuerlig uppdatering av den, samarbete och utbyte av information. Säkerställande av utbildningens kontinuitet och bedömning av genomslagskraften tillsammans med annan utbildning som gäller människohandel är viktiga med tanke på det framtida arbetet mot människohandel. De viktigaste åtgärderna för att utveckla möjligheterna att identifiera offer är följande:

- Kompetensen för att identifiera offer vidareutvecklas med hjälp av olika metoder, såsom utbildning, centrerad insamling av information, utvärderande uppföljning (fallstudier och evaluering av systemets funktion), benchmarking och nationellt och internationellt utbyte av information.
- Under ledning av inrikesministeriet tillsätts en myndighetsövergripande samarbetsgrupp som ska koncentrera sig på utbildning och anvisningar när det gäller att identifiera offer. Under samordning av gruppen ses det till att det på alla nivåer av myndigheternas och de övriga organens verksamhet ges och finns tillräckliga anvisningar – även skriftliga – för identifiering och initiativtagande. De gemensamma anvisningarna ersätter dock inte de interna anvisningarna inom varje förvaltningsområde. Särskilt avseende fästs vid hur identifierings- och handlingsberedskapen för anställda som utför klientarbete utvecklas och upprätthålls.
- Indikatorsförteckningar som stöder arbetet för att identifiera offer är viktiga hjälpmedel för identifiering och utbildning i att identifiera offer. Den samarbetsgrupp som tillsätts omarbetar därför den indikatorsförteckning som ingick i handlingsplanen (bilaga 1) så att den fungerar bättre och så att den uppmuntrar professionella inom olika branscher att kontakta myndigheter och organisationer som stöder offer för människohandel. Med stöd av utbildning distribueras den reviderade förteckningen över indikatorer i så vida kretsar som möjligt till alla branscher som tar del i identifieringen.
- Det är svårt att identifiera transitfall, eftersom eventuella människohandelsmotiv i anslutning till resan vanligen inte uppdagas i det skedet. Det kan likväl visa sig vara fråga om människohandel redan när det kan skönjas att avsikten är att offret ska exploateras utifrån en otrygg situation eller ett beroendeförhållande trots att personen skenbart ser ut att samtycka. Gränsbevakningsväsendet ser till att det råder medvetenhet om eventuell människohandel i gränsövergångssituationer. En lämplig metod i samband med gränsöverskridningar är att i passet för potentiella människohandelsoffer flika in ett tryckalster som hjälper personen att känna igen sin egen status. Internationellt samarbete och utbyte av information utökas också när det gäller transitfall. Särskilt avseende fästs vid samarbetet med länder som bedöms som destinationsländer.

2.1.2 Utveckling av uppsökande arbete och rådgivning

Uppsökande arbete är en av de viktigaste metoderna också när det gäller att nå och identifiera offer för människohandel. Förstärkning av det uppsökande arbetets ställning och förbättring av färdigheterna för den yrkesutbildade personal som utför uppsökande arbete i synnerhet inom området för människohandel kräver satsningar av de myndigheter som utför arbete mot människohandel, satsningar inom projektfinansiering och satsningar inom yrkesinriktad och annan utbildning.

- Metoder för uppsökande arbete tas in i den grundläggande yrkesutbildningen och fortbildningen inom social- och hälsovårdsbranschen och ungdomsarbetet. Möjligheterna för i synnerhet studerande och arbetstagare med invandrabakgrund att delta i utbildning för och genomförande av uppsökande arbete stöds. Det uppsökande arbetets ställning uppmärksammas liksom invandrarnas deltagande även inom området för undervisning och småbarnsfostran. Nätverksbildning för professionella vid myndigheter, organisationer, kyrkor och andra religiösa samfund som utför uppsökande arbete stöds.
- I dagens läge är Internet ett viktigt forum bland annat när det gäller att nå minderåriga offer och i samband med gränsöverskridande sexbusiness. Kompetensen utökas genom att arbetsformer för uppsökande arbete i en virtuell miljö utvecklas och genom att arbetsformerna också tillämpas när det gäller att upptäcka potentiella offer för människohandel.
- Människohandel beaktas i kyrkornas/församlingarnas och de övriga religiösa samfundens uppsökande arbete. Dessutom försöker man se till att deras anställda får utbildning i att identifiera offer för människohandel.
- I samband med uppsökande arbete får potentiella offer information och rådgivning i fråga om sina rättigheter och sin status redan innan personerna upptas i systemet för hjälp till offer för människohandel. Informationen presenteras så att offren bättre ska kunna besluta om de vill bli upptagna i hjälpsystemet och eventuellt samarbeta med myndigheterna och så att de kan förutse vad detta kräver av dem. De misstankar om människohandel som uppdagats via organisationer behandlas i förekommande fall av de yrkesövergripande bedömningsgrupperna vid förläggningarna i syfte att klarlägga behovet av hjälp.
- Det utformas en modell för insamling av information och för statistikföring med vars hjälp det samlas in uppgifter om potentiella offer som myndigheterna av någon orsak inte får kännedom om. Modellen utvecklas av aktörer utanför kretsen av myndigheter.
- I enlighet med regeringsprogrammet beviljas statsbidrag för finansieringen av de organisationer som utför uppsökande arbete och rådgivningsarbete i syfte att identifiera offer för människohandel.

- Det noteras att den tredje sektorn i detta sammanhang får resurser för rådgivning och tolktjänster och för telefonbaserad rådgivning för att offrens rättigheter ska tillgodoses också när de identifieras utanför myndigheternas verksamhet. Projekt som genomförs med stöd från Penningautomatföreningen och som inrymmer stödjande av människohandelsoffer är önskvärda och kompletterar det system mot människohandel som finansieras med medel ur statsbudgeten.
- Ställningen för de organisationer och personer som utför uppsökande arbete definieras närmare när det gäller arbetet mot människohandel. Dessutom skapas klarhet i deras skyldighet att lämna information och rätt att få information i angelägenheter som är nödvändiga för att det praktiska identifierings- och stödarbetet ska lyckas.
- Med hjälp av polisens säkerhetsbedömning och direkta skyldighet att informera om säkerhetsrisker värnar man om säkerheten för anställda vid de organisationer som medverkar i det praktiska stödarbetet.

2.1.3 Avvisning, avlägsnande och Dublinförfarandet

Bland dem som ska avvisas, avlägsnas och återsändas i enlighet med Dublinförfarandet finns det eventuellt offer för människohandel som bara håller på att bli föremål för egentligt utnyttjande. Det gäller att så bra som möjligt sörja för informationen och skyddet för dem – i synnerhet för minderåriga.

- Man avstår från att avvisa någon mot hans eller hennes vilja i sådana fall där det är befogat att misstänka människohandel. De misstänkta offren upptas i hjälpsystemet.
- Det fästs avseende vid att identifiera offer för människohandel – i synnerhet minderåriga offer – i enlighet med den så kallade Dublinprocessen och i regel avstår man från att återsända misstänkta offer, om inte hjälp har ordnats i en annan medlemsstat och dess funktion utretts i det aktuella fallet.
- Den nationella rapportör som ska tillsättas ska sammanställa en rapport om avvisning av prostituerade och andra personer och om avvisningarnas konsekvenser för personernas ställning bland annat med tanke på misstankar om människohandel.

2.2 Uppehållstillstånd och betänketid

Ansvariga organ: inrikesministeriet, Migrationsverket, polisen, gränsbevakningsväsendet

Hittills har offer för människohandel beviljats betänketider och uppehållstillstånd i mycket liten omfattning. Dessa instrument är viktiga för arbetet mot människohandel.

Användningen av betänketider och uppehållstillstånd bör därför i mån av möjlighet effektiviseras.

2.2.1 Beviljande av betänketid

Hittills har betänketid beviljats i endast ett fall, eftersom de offer som nåtts har haft uppehållstillstånd eller någon annan laglig grund för vistelsen i landet. Det är trots allt viktigt att skaffa erfarenheter av användningen av betänketider, eftersom betänketiden kan visa sig vara ett viktigt element för att vissa offer ska kunna börja samarbeta och få hjälp. Under betänketiden utreds också hur fallet eventuellt framskrider som människohandelsbrott vid förundersökning och åtalsprövning.

- Betänketider bör beviljas i alla situationer där det är möjligt och där det finns en liten orsak att misstänka människohandel.
- Med hänsyn till situationen beviljas en så lång betänketid som möjligt. Dessutom gäller det att se till att offret har möjlighet att använda betänketiden för att återhämta sig.

2.2.2 Beviljande av uppehållstillstånd

Än så länge har även uppehållstillstånd beviljats ytterst sällan, eftersom de offer som nåtts redan har haft uppehållstillstånd eller någon annan laglig grund för vistelsen i landet. Det är därför för tidigt att dra några långtgående slutledningar om hur lagstiftningen fungerar till denna del. Det har inte uppdragats några särskilda problem i samband med själva utfärdandet av tillstånd. Inrikesministeriet utreder behovet av framtida ändringar av lagstiftningen ur perspektivet för såväl uppehållstillstånd för brottsoffer som hjälp till offren.

- Offer för människohandel som stannar i landet beviljas uppehållstillstånd så snart som möjligt. Det brådskande behovet av kontinuerligt uppehållstillstånd accentueras i fråga om särskilt utsatta offer för människohandel. Kontinuerligt uppehållstillstånd är en förutsättning för att offren för människohandel ska kunna engagera sig i integrationen.
- I enlighet med regeringsprogrammet utreds möjligheterna att bevilja invandrare som fallit offer för brott mot mänskligheten och de grundläggande rättigheterna permanent uppehållstillstånd så att de lättare ska kunna söka hjälp hos myndigheterna.

2.3 Systemet för hjälp till offer för människohandel

2.3.1 Verksamheten inom hjälpsystemet

Ansvariga organ: inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet

Verksamheten inom systemet för hjälp till offer för människohandel och samarbetet i anslutning till det har redan fått fasta grunder. Man har fått erfarenheter av olika arbetsformer och former för genomförande för att kunna göra en preliminär utvärdering både i fråga om vuxna offer och i fråga om minderåriga offer, trots att bara ett litet antal fall har uppdagats. Oavsett det obetydliga antalet uppdagade offer tillhandahålls tjänster och stödåtgärder för offren på ett tillbörligt sätt efter det att offren har identifierats och börjat omfattas av hjälpsystemet. För utveckling av tjänsterna och stödåtgärderna behövs det i första hand justeringar av vissa specialtjänster.

- Vid alla hjälpåtgärder ska både offrens och alla aktörers säkerhet beaktas.
- Tolk- och översättningstjänster behövs redan innan en person har upptagits i hjälpsystemet och medan misstankarna utreds. Det gäller att säkerställa att dessa viktiga tjänster erhålls också i det skedet.
- Möjligheten att överklaga i samband med beslut – också när det gäller utslutning ur hjälpsystemet – utreds.
- I olika delar av landet ska det finnas olika inkvarteringsalternativ för offren, såsom skyddshem, stödbostäder och barnskyddsenheter. Förläggningarna ska snabbt kunna byta offrens inkvarteringsställe och inkvarteringsform, om säkerhetsläget förändras.
- I hjälparbetet involveras i mån av möjlighet också professionella som talar offrens modersmål och stöder deras kultur.
- Utöver dessa ska potentiella stödpersoner få en bra utbildning för uppgiften. Det gäller att noggrant överväga i hurdana fall stödpersonerna är till hjälp för att offren ska få egenmakt. I detta sammanhang gäller det också att beakta kontinuiteten i stödet och kostnaderna för verksamheten med stödpersoner efter hjälpsystemet.
- Förläggningarna ser till att det kunnande som erhållits genom att offren har erbjudits hjälp kvarstår också när situationerna förändras och personalen byts ut.
- Inrikesministeriet utreder om hjälpsystemet borde utsträckas till offer för brott med drag av människohandel samtidigt som det utreds om systemet med uppehållstillstånd bör utsträckas till att gälla även offer för sådana brott.
- Det säkerställs att offer för människohandel bosatta i kommunerna utöver den kommunala basservicen också har möjlighet att bli delaktiga av särskilda stödtjänster som tillhandahålls och bekostas inom hjälpsystemet.
- Det ses till att de kommuner där offer är bosatta får stöd av sakkunniga inom hjälpsystemet.

2.3.2 Juridisk hjälp och rådgivning

Ansvariga organ: justitieministeriet, inrikesministeriet

Offren för människohandel är berättigade till juridisk rådgivning och rättshjälp, och det har inte uppdragats några problem när det gäller möjligheterna att få sådan rådgivning och hjälp. Möjligheterna att få hjälp och rådgivning från ett så tidigt skede som möjligt bör även i fortsättningen tryggas bland annat i enlighet med den rådgivningsskyldighet för myndigheterna som nämns i 8 § i förvaltningslagen (434/2003).

- Myndigheterna ska försäkra sig om att offer för människohandel eller misstänkta offer tillhandahålls juridisk hjälp och rådgivning inom förvaltningsområdet och att offren i förekommande fall hänvisas till andra organ som tillhandahåller hjälp och rådgivning.
- Offrens möjligheter att få juridisk rådgivning redan före eventuella kontakter med myndigheterna förbättras.
- Rådgivning ska ges på ett språk som det eventuella offret förstår och ska framföras på ett sådant sätt att offret med hjälp av rådgivningen kan fatta beslut som gäller honom eller henne själv.

2.3.3 Utbildning, inträde i arbetslivet och integration

Ansvariga organ: inrikesministeriet, undervisningsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, finansministeriet

I enlighet med lagstiftningen beviljas offer för människohandel till en början i allmänhet tillfälligt uppehållstillstånd. De som beviljas tillfälligt uppehållstillstånd får vanligen inte någon hemkommun och faller utanför vissa tjänster, såsom integrationsåtgärder, boendebaserad social trygghet och offentlig arbetskraftsservice. Det är också osäkert om de får tillträde till utbildning. Det gagnar offren om dessa rättigheter tillgodoses så snart som möjligt när det är uppenbart att vistelsen i landet är avsedd att vara långvarigare och integrationen är krävande.

- Det skapas modeller för hur det för offer för människohandel ska kunna ordnas sådan individuell utbildning och yrkesutbildning redan under den tid de omfattas av hjälpsystemet som ger färdigheter och stöder integration eller återresa.
- När det gäller offer för människohandel som stannar i Finland följer man med deras möjligheter att omfattas av hemkommunens sociala trygghet och boendebaserad social trygghet och utreder man möjligheterna till sådan service också i sådana fall då offren har beviljats tillfälligt uppehållstillstånd.
- Man följer med möjligheterna för de offer för människohandel som stannar i Finland och för deras närstående att delta i förberedande, grundläggande och

yrkesinriktad utbildning och man försöker säkerställa möjligheterna till dessa i samtliga fall då offret stannar kvar i landet.

- Också många personer som tillfälligt befinner sig i Finland behöver bli delaktiga av åtgärder som stöder integration och egenmakt. Det gäller därför att trygga möjligheterna för offer som beviljats tillfälligt uppehållstillstånd att vid behov också omfattas av arbetskraftsservice.
- Statusen som offer för människohandel beaktas när individuella integrationsplaner görs upp.

2.3.4 Specialtjänster som minderåriga behöver

Ansvariga organ: inrikesministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, undervisningsministeriet

Personalen vid förläggningar med ansvar för barnoffer har tillräckligt starka kunskaper och samarbetsnätverk i frågor som gäller minderåriga och barnskydd för att kunna hjälpa även minderåriga offer för människohandel. De anställda och samarbetspartnerna arbetar med respekt för barnens rättigheter och med barnets bästa i blickfånget.

När det gäller att hjälpa minderåriga hänför sig de största riskerna och behoven till barnens säkerhet i synnerhet i de fall där det kan ses att brottslingarna försöker få grepp om barnoffret på nytt och till exempel få offret att fortsätta på sin väg till exploatering och människohandel på nytt. Ärendet bör ägnas särskild uppmärksamhet också därför att de minderårigas eget agerande och deras tilltro till brottslingarnas löften ofta äventyrar deras egen säkerhet.

- Det vidtas omedelbart åtgärder för att hitta barnens familj och vårdnadshavare. I det sammanhanget utreds också om föräldrarna eller vårdnadshavarna är delaktiga i att barnet blivit offer.
- Uppenbart minderåriga offer betraktas som barn så länge det inte finns några andra uppgifter om åldern och i oklara fall avgörs ärendet till barnets fördel. Det ses till att barnet har rätt att säga sin åsikt i allt som berör honom eller henne. Åsikterna beaktas i enlighet med barnets ålder och utvecklingsstadium. Minderåriga placeras inte ens tillfälligt i häkteslokaler och utgångspunkten är att minderåriga offer inte ska tas i förvar när det finns anledning att misstänka eventuell människohandel.
- Målet är att garantera barn och unga tillträde till förskoleundervisning och grundläggande utbildning och/eller studier efter grundskolan samt tillräckligt stöd för att de ska kunna inleda och fullgöra studierna.
- När betänketid beviljas ska dess ändamålsenlighet för minderåriga offer beaktas och tillräckligt lång betänketid beviljas i de fall där det är ändamålsenligt att använda betänketid.

- Upphållstillståndsärenden som gäller minderåriga offer behandlas som brådskande för att förutsättningarna för en trygg uppväxt- och utvecklingsmiljö ska kunna stödjas.
- Det kan vara oskäligt att förvänta sig att minderåriga ska samarbeta. En bedömning av förutsättningarna för samarbete begärs av en barnskyddsexpert eller barnpsykiater innan minderåriga av särskilda skäl ombeds samarbeta med myndigheterna, och samarbete förutsätts inte om det enligt bedömningen inte är förenligt med barnets bästa.
- Inom samarbetet tas hänsyn till barnets ålder och utvecklingsstadium och bland annat till beroendeförhållandet mellan barn utan vårdnadshavare och följeslagare som tillhör en kriminell organisation samt tryggas möjligheterna för barnets ombud och för socialmyndigheterna att ta del i alla faser inom samarbetsprocessen i syfte att säkerställa barnets bästa.
- När det gäller minderåriga fästs särskilt avseende vid hotet om och riskerna för att offren eventuellt ska försvinna. Detta kan genomföras till exempel så att minderåriga offer tas omhand och placeras på en barnskyddsinsrättning. På så vis blir det möjligt att vidta restriktionsåtgärder enligt barnskyddslagen, om det behövs.
- Via hjälpsystemet tillgodoses rätten till eftervård för offer som vistats på barnskyddsinsrättningar och sköts kostnaderna för detta. Eftervården bör utsträckas även till andra offer utan vårdnadshavare.
- Det utbildas ombud för minderåriga med uppgift att ha hand om människohandelsfrågor. Det ordnas heltäckande barnskyddsutbildning för olika aktörer inom hjälpsystemet och för yrkesutbildade som ska identifiera barnoffer. I utbildningen för professionella aktörer beaktas nya former för sexuellt utnyttjande av barn, i synnerhet de former som sprids via kommunikationsteknologin.

2.3.5 Ordnande av återresa

Ansvariga organ och aktörer: inrikesministeriet, utrikesministeriet, Migrationsverket, polisen, arbetsmarknads- och medborgarorganisationer, kyrkor och andra religiösa samfund

Än så länge har det inte fåtts några erfarenheter av ordnande av återresa efter det att offren för människohandel har omfattats av hjälpsystemet. Det är trots allt viktigt att förbereda sig på situationer som gäller återresor genom att förutse samarbetsstrukturer och behövliga verksamhetsformer. Möjligheterna att återvända till ursprungslandet bör därför hållas framme vid sidan om möjligheterna att stanna kvar och integreras i landet, i synnerhet eftersom internationella erfarenheter visar att största delen av offren för människohandel är villiga att återvända till ursprungslandet. Det krävs ytterligare långvariga insatser för samarbete och utveckling på det nationella och internationella planet när det gäller ordnandet av återresa med alla dess dimensioner. Utöver säkerheten

gäller det att uppmärksamma att personerna måste integreras på nytt och att det måste förhindras att offren utsätts för människohandel på nytt.

- Med hjälp av internationellt samarbete och samarbete mellan myndigheter och organisationer utvecklas förfaranden för stödjande av och välfungerande praxis för trygga återresor.
- Förläggningarna fördjupar sitt kunnande och sin roll för att stödja trygga återresor bland annat i fråga om egenmakt för offren, utveckling av operativa och yrkesmässiga färdigheter och andra förberedelser inför återresan.
- Migrationsverket fördjupar sitt kunnande och sin roll när det gäller att utforska omständigheterna kring återresan och förutsättningarna för en återresa, i synnerhet inom området för att hitta familjen eller vårdnadshavarna och samarbeta med myndigheter.
- Myndigheternas, medborgar- och arbetsmarknadsorganisationernas samt kyrkornas och andra religiösa samfunds möjligheter att stödja återresor utreds och dessa involveras i mån av möjlighet i samarbete som stöder återresor.
- Myndigheterna utreder tillsammans hur internationellt myndighetssamarbete och andra internationella och utländska sammanslutningar (bland annat organisationer och kyrkor) ska kunna ta del i återrese- och uppföljningsarrangemangen i de sannolikaste återreseområdena.
- Man samlar internationella kunskaper och erfarenheter om insatser för återresa, integration på nytt och uppföljning. Utrikesministeriet utreder möjligheterna att använda beskickningsnätverket i samband med arrangemangen för återresor.
- Förutsättningarna och möjligheterna för snabb återresa för offren utreds och man bereder sig på att genomföra snabba återresor om offren så önskar och utredningstekniska skäl tillåter det.
- När det handlar om minderåriga offers återresa ska Migrationsverket se till att omständigheterna kring återresan har undersökts och uppföljning har ordnats på ett tillförlitligt sätt. Omständigheterna klarläggs och uppföljning ordnas både när det handlar om återresa till familjen eller vårdnadshavaren och när det handlar om återresa till en barnskyddsinställning i den minderårigas ursprungsland.
- I arbetet kan man dra nytta av de uppgifter som fås i samband med att familjemedlemmar eller en vårdnadshavare har kontaktats och av samarbetet med internationellt verksamma organisationer.

2.4 Att lagföra dem som gjort sig skyldiga till människohandel

Bekämpningen av människohandelsbrott och myndigheternas samarbete i anslutning till den fungerar effektivt och med offret i blickfånget. Förutom att hjälpa offer för människohandel är det viktigt att bekämpningen av människohandelsbrott innebär att förundersökningsmyndigheterna får kännedom om misstänkta fall av brott. Antalet

människohandelsbrott och samtidigt antalet offer för människohandel kan minskas endast genom att brottslingarna ställs till ansvar för sina handlingar. Skyddet av vittnen och stödet till vittnen kräver utredning och utveckling inom sitt fält.

2.4.1 Bekämpning av människohandelsbrott

Ansvariga organ: inrikesministeriet, polisen, gränsbevakningsväsendet

Effektiv bekämpning av människohandelsbrott är en av förutsättningarna för kampen mot människohandel. Brottsbekämpningen behöver resurser för verksamhet som gäller människohandel.

- Centralkriminalpolisens projekt med fokus på människohandel (IHKA-projektet) fortsätter.
- Under ledning av centralkriminalpolisen utreds ändamålsenliga metoder för att effektivisera bekämpningen, uppföljningen och avslöjandet av människohandel och dess associerade företeelser. Gränsbevakningsväsendet och polisen fokuserar sin verksamhet på att avslöja människohandelsbrott och identifiera offer.
- Människohandelsbrott som myndigheterna och andra instanser fått kännedom om tillkännages polisen och vid behov gränsbevakningsväsendet och arbetarskyddsmyndigheterna.
- Brottsbekämpningsmyndigheternas internationella samarbete och anlitaandet av nuvarande samarbetsforum fortgår.
- I straffprocessen beaktas hur de traumatiska händelserna har påverkat offren, deras beteende och psykiska kapacitet när det gäller att samarbeta med myndigheterna.
- Minderåriga intervjuas på ett barnvänligt sätt (stämning, pauser osv.) av personer som fått utbildning för uppdraget. Rättsbiträdet och barnets ombud får närvara under intervjun.
- Genderperspektivet beaktas också när vuxna offer intervjuas och när intervjuare väljs.

2.4.2 Samarbete mellan myndigheter

Ansvariga organ: inrikesministeriet, polisen, gränsbevakningsväsendet, tullen och andra myndigheter inom sitt förvaltningsområde

Insatser för att bekämpa människohandel lyckas inte utan ett välfungerande och förtroendefullt samarbete mellan myndigheterna. Samarbete är ofta viktigt också för att verksamhet på myndigheternas initiativ ska kunna användas effektivt i arbetet mot människohandel.

- Människohandel och förebyggande av människohandel beaktas särskilt inom PTG-verksamheten (polisens, tullens och gränsbevakningsväsendets gemensamma arrangemang för brottsunderrättelse och brottsutredning) och inom det internationella samarbetet. Myndigheternas internationella samarbete och medverkan fortgår.
- Samarbetet mellan myndigheter fortgår så som förutsätts enligt IM:s ministeriespecifika handlingsplan mot människohandel: för bekämpning av människohandelsbrott förutsätts nära samarbete mellan olika myndigheter (polisen, tullen, gränsbevakningsväsendet och Migrationsverket), vilket bör tryggas genom tillräckliga resurser.
- Myndigheternas nationella samarbete effektiviseras. Vikten av att medverka i bland annat den yrkesövergripande bedömningsgruppen för offer för människohandel och i samarbetet med arbetarskyddsmyndigheterna, arbetsmarknadsorganisationerna och aktörerna inom den tredje sektorn betonas.

2.4.3 Skydd och stödjande av vittnen

Ansvariga organ och aktörer: justitieministeriet, inrikesministeriet, medborgar- och arbetsmarknadsorganisationer

Vitnesskydd kan behövas för att skydda vittnen till människohandelsbrott. Vittnenas utlänningsrättsliga ställning och behoven av att utveckla skyddet av vittnen samt de relaterade behoven av att ändra lagstiftningen bör utredas även på bredare basis. Också i sådana fall där det inte behövs något skydd av vittnen kan det behövas andra former av stöd för vittnen. I dagens läge ger medborgarorganisationerna stöd av det slaget på grundval av projektfinansiering. Också arbetsmarknadsorganisationerna stöder för sin del arbetstagare som har vittnesstatus.

- Analyser som myndigheter gör upp i samråd och som föreslagits av arbetsgruppen för skydd av vittnen stöds. Bland förslagen ingår också inrättandet av en nationell stödgrupp med insikter i frågor som gäller skydd av vittnen (vid centralkriminalpolisen har det tillsatts en arbetsgrupp som utreder ärendet).
- Behoven av lagstiftningsändringar i anslutning till vittnenas utlänningsrättsliga status utreds också med hänsyn till internationella krav.
- Centralkriminalpolisen har kartlagt behoven av att utveckla skyddet av vittnen. Utvecklingsbehoven följs även i fortsättningen och de ändringar av lagstiftningen och myndigheternas praxis som behoven förutsätter genomförs.
- Offrets och hans eller hennes familjemedlemmars behov av skydd och tänkbara skyddsmetoder utreds också i sådana fall där personerna inte vittnar i straffprocessen.

- Med anledning av anmälan till centralkriminalpolisen görs en bedömning av hotet från fall till fall och vidtas behövliga skyddsåtgärder i enlighet med bedömningen.
- Det behövs uppenbarligen inte något separat system för vittnesskydd när det gäller vittnen och målsägande i samband med människohandelsbrott. Behoven av skydd av vittnen i samband med sådana brott bör dock beaktas när justitieministeriet och inrikesministeriet generellt överväger frågor som hänför sig till lagstiftningen om skydd av vittnen i anslutning till allvarlig brottslighet och när Europarådets konvention mot människohandel sätts i kraft nationellt.

2.5 Förhindrande av människohandel

2.5.1 Genomförande av internationella överenskommelser

Ansvariga organ: utrikesministeriet, inrikesministeriet

Internationella överenskommelser och genomförandet av dem ligger till grund för insatserna för att förhindra människohandel. Det ses till att Finland tillträder de viktigaste överenskommelserna mot människohandel med hänsyn till den gällande nationella lagstiftningen och dess behov.

- De lagstiftningsändringar och tidtabellen för sättande i kraft av FN:s fakultativa protokoll till konventionen om barnets rättigheter utreds.
- Förutsättningarna för att ratificera Europarådets konvention mot människohandel utreds. I synnerhet vissa punkter som gäller egendomsskydd bör utredas närmare. Åtgärderna för att sätta konventionen i kraft nationellt slutförs.
- Ur perspektivet för lagstiftningen i Finland är det inte nödvändigt att ratificera FN:s konvention om skydd för migrerande arbetstagare och deras familjer. Detsamma gäller ILO:s konventioner nr 97 och 143.

2.5.2 Viseringspolitiken som en del av regleringen av inresor

Ansvarigt organ: utrikesministeriet

Viseringspolitiken inom Europeiska unionen och de finländska myndigheternas verksamhet för att genomföra viseringspolitiken som en åtgärd för att förebygga människohandel är viktiga element när Schengensystemet vidareutvecklas.

- Enligt Haagprogrammet ska den gemensamma viseringspolitiken fortsättningsvis utvecklas som en del av ett mångfaldigt system som syftar till att underlätta lagliga resor och bekämpa illegal invandring genom harmonisering av

den nationella lagstiftningen och förfarandet vid de lokala konsulära beskickningarna.

- Europeiska unionens råd (rättsliga och inrikes frågor) antog den 19 februari 2004 slutsatser där man kom överens om upprättande av ett gemensamt informationssystem för viseringar (VIS). Det huvudsakliga syftet med systemet är att bidra till att stärka stabilitet och säkerhet i unionen. Införandet av VIS-systemet har fördröjts bland annat på grund av att förordningen om inrättandet av systemet behandlades längre än väntat i Europaparlamentet och Europeiska unionens råd. Systemet tas successivt i bruk från och med den 29 maj 2009.
- I Finland ansvarar utrikesministeriet tillsammans med inrikesministeriet för beredningen av den gemensamma viseringspolitiken i unionen. I syfte att bekämpa människohandel samarbetar utrikesministeriets enhet för pass- och visumärenden oavbrutet med de utlandsrepresentationer som utfärdar viseringar, andra nationella myndigheter som handlägger invandringsfrågor (till exempel gränsbevakningsväsendet, polisen och Migrationsverket) och länderna inom Schengen. Enheten för pass- och visumärenden tar hela tiden upp frågor som gäller upptäckt och förhindrande av människohandel i den utbildning som meddelas viseringstjänstemännen vid representationerna och ministeriet.
- De beskickningar som svarar för handläggningen av ansökningar om tillstånd ska vid utfärdandet av visering använda prövningsrätten enligt utlänningslagen och Schengenregelverket, särskilt i sådana fall där avsikten med inresa förblir oklar eller det finns goda grunder att anta att det är fråga om ett försök att kringgå bestämmelserna om inresa. För denna prövning kan viseringstjänstemännen få information av andra myndigheter i Finland och myndigheter utomlands. Beskickningarna har också kontakt med de organisationer som arbetar med människohandelsfrågor i det aktuella området (till exempel IOM) och med de lokala myndigheterna för att få en så bra bild som möjligt av den lokala situationen när det gäller människohandel. Ovan nämnda kontakter till bland annat lokala organisationer upprättas när beskickningarna deltar i biståndsprojekt som siktar till att förebygga människohandel. Möjligheterna att förebygga barnhandel underlättas av att det vid ansökan om visering för minderåriga vid behov ska krävas tillstånd av föräldrarna enligt de gemensamma konsulära anvisningarna. Finland kan genom nationell lagstiftning eller i anvisningar till myndigheterna precisera omfattningen av och praxis för det tillstånd som avses i de gemensamma anvisningarna.
- Utrikesministeriet vägleder i egenskap av centralmyndighet representationerna till effektivare lokalt samarbete med Schengenrepresentationerna. Därigenom kan man förhindra att stationeringslandet blir ett utgångs- eller transitland för illegal invandring till Schengenområdet.
- Utrikesministeriets enhet för pass- och visumärenden kommer att fokusera arbetet för att förebygga människohandel när Schengenregelverket vidareutvecklas.

2.5.3 Åtgärder inom arbetarskyddet och åtgärder mot den ekonomiska gråzonen

Ansvariga organ och aktörer: social- och hälsovårdsministeriet, arbets- och näringsministeriet, inrikesministeriet, polisen, arbetsmarknadsorganisationerna

Tillräcklig vägledning för arbetstagare som kommer till Finland, övervakning av arbetsvillkoren och åtgärder inom arbetarskyddet, bekämpning av den ekonomiska gråzonen samt arbetsmarknadsorganisationernas medverkan för att förebygga arbetskraftsexploatering och människohandel hör nära samman med det övriga arbetet mot människohandel. Förutom bekämpning av ekonomisk brottslighet och övervakning av arbetsvillkoren bör verksamheten också fokusera offerperspektivet, beaktandet av de följder som den illegala statusen medför för personen samt möjligheterna att göra arbetstagarna delaktiga av rådgivning och hjälp. Det gäller att kunna upptäcka människohandelsbrott och offer för människohandel i samband med den ekonomiska gråzonen och diskriminering i arbetet. Hushållsarbete och servicebranscher bör ägnas särskild uppmärksamhet.

- Övervakningen av utländsk arbetskraft ska bidra till att arbetsvillkoren är lagliga och likadana för alla i Finland. Arbetarskyddet övervakas framför allt inom bygg-, städ-, transport-, inkvarterings- och restaurangbranschen och metallindustrin. Tillsynsåtgärderna riktas i första hand till arbetsgivaren och bara vid behov till arbetstagarna. Avlägsnande ur landet och andra sanktioner för arbetstagarna tillämpas bara av noggrant motiverade orsaker.
- De som kommer till Finland med avsikt att arbeta bör få tillräcklig information om sina rättigheter och skyldigheter och om myndigheter och andra organ som de kan kontakta i olika frågor. Arbetarskyddsmyndigheterna, arbets- och näringsministeriet och inrikesministeriet framställer tillsammans med arbetsmarknadsorganisationerna informationsmaterial för arbetstagarna som gäller lagstiftningen i Finland och arbetstagarnas rättigheter. Materialet ska via utrikesrepresentationerna och Internet delas ut till dem som försöker komma till Finland för att arbeta.
- Också de som kommer till Finland för att utföra hushållsarbete och arbeta som au pair får redan vid utrikesrepresentationerna information om rättigheterna och lagstiftningen i Finland. Myndigheterna fäster avseende vid möjligheterna att övervaka dessa branscher och försöker finna effektiva sätt att avslöja människohandel och identifiera offer i samband med branscherna.
- Myndigheterna och organisationerna försöker finna nya sätt att upptäcka människohandel inom den verksamhet som andra svårövervakade branscher bedriver (exempelvis egenföretagare och producenter av personliga tjänster) och att identifiera offer som är verksamma inom branscherna. Genom att söka tänkbara verksamhetsmöjligheter vid sidan om övervakning på initiativ av någon

kund försöker man identifiera offer för människohandelsbrott och brott med drag av människohandel inom alla branscher.

- Åtgärder som genomförs i form av samarbete mellan arbetsmarknadsorganisationerna och genom vilka det ordnas inkvartering och/eller branscharbete för dem som utsatts för diskriminering i arbetet och eventuellt blivit offer för människohandel stöds. Också sådana arbetsgivare stöds som anställer offer för och vittnen till människohandel och diskriminering i arbetet.
- Övervakningen av hur den lag som gäller beställarens ansvar genomförs i arbetarskyddsdistrikten fortgår.
- Bekämpningen av människohandelsbrott i anslutning till den ekonomiska gråzonen och ekonomisk brottslighet effektiviseras genom att projekten enligt projektförteckningen i det fjärde programmet för bekämpning av ekonomisk brottslighet (statsrådets principbeslut för minskande av ekonomisk brottslighet och den ekonomiska gråzonen 2006–2009) genomförs.

2.5.4 Närområdessamarbete

Ansvariga organ: utrikesministeriet, inrikesministeriet

I enlighet med strategin för Finlands närområdessamarbete, som regeringen antog den 22 april 2004, beaktas i närområdessamarbetet värdegrunden för Finlands internationella verksamhet, det vill säga demokrati, mänskliga rättigheter och respekt för rättsstaten. I närområdessamarbetet kan särskilt beaktas möjligheterna att förhindra människohandel och möjligheterna att skydda offren.

- Det finsk-ryska samarbetet inom olika sektorer, inbegripet närområdessamarbetet, ska uppmärksamma handeln med människor och förebyggandet av denna handel. Samarbetet ska särskilt fokusera gender- och barnperspektivet.
- Internationella organisationer, till exempel IOM, ska fortsättningsvis få stöd för projekt som gäller förebyggande av människohandel och skydd av offer för människohandel. Med närområdesmedel kan också stödjas andra aktörers projekt för att förebygga människohandel.

2.5.5 Utvecklingssamarbete

Ansvarigt organ: utrikesministeriet

Människohandeln uppmärksammas som ett led i människorätts- och utvecklingspolitiken, och olika organisationer stöds i det internationella arbetet mot människohandel. Samarbete i ursprungsområdena är ytterst viktigt när det gäller att förebygga människohandel.

- Utrikesministeriet skapar klarhet i betydelsen av människorättsperspektivet i den praktiska utvecklingspolitiken. Internationella icke-statliga organisationer (INGO) får fortsättningsvis stöd för projekt som gäller förebyggande av människohandel och skydd av offren för människohandel. Med anslagen för lokalt samarbete får lokala frivilligorganisationer och lokala arbetsmarknadsorganisationer även i fortsättningen stöd för genomförande av projekt som har samband med människohandel och uppmuntras till nya projekt. Särskilt stöds sådana projekt som har ett gender- eller barnperspektiv.
- I utvecklingssamarbetet fokuseras som åtgärder som förebygger människohandel sådana åtgärder som siktar till att eliminera fattigdom och sociala problem i utreseländerna.

2.5.6 Civil krishantering och fredsbevarande insatser

Ansvariga organ: utrikesministeriet, inrikesministeriet, försvarsministeriet

I samband med deltagande i civil krishantering och fredsbevarande insatser är det viktigt att känna till människohandelsfenomenet och dess kopplingar till arbetsfältet. Utbildning av både den militära och civila personalen med sikte på kännedom om människohandelsfenomenet och upptäckt av människohandel bör tas in i träningen och den förberedande utbildningen på alla organisationsnivåer.

- Människohandelsfrågor ingår och beaktas i utbildningen för civil krishantering (bland annat utbildningsavsnittet Rule of Law, exempelvis rättsfall och Balkan).
- Utrikesministeriet ansvarar för anslagen för civil krishantering, och inrikesministeriet ansvarar för samordningen av beredskapen för civil krishantering i hemlandet. Målet är att utforma ett effektivt rekryterings- och utbildningssystem. Förberedande utbildning för civil krishantering ordnas redan nu för största delen av de experter och observatörer som Finland sänder ut, och målet är att utbilda alla som åker iväg. De mänskliga rättigheterna har en stark framtoning i all förberedande utbildning för civil krishantering. Också inom den militära krishantering och i utbildningen i anslutning till den beaktas människorättsaspekterna och stöds mål som gäller tillgodoseende av de mänskliga rättigheterna. I synnerhet i så kallade CIMIC-uppdrag, där civila och militära uppdrag förenas, är det viktigt att vara medveten om människohandeln som fenomen och om de olika dimensioner som hänför sig till den. Försvarsministeriet och huvudstaben är viktiga samarbetsparter. I synnerhet utsändning av kvinnor för dessa uppdrag beaktas som en åtgärd för att förebygga människohandel.
- Målet är i synnerhet att utbildning om människohandel ska ingå i utbildningen av civil och militär personal. Avsikten är att öka medvetenheten om människohandel hos dem som deltar i civil och militär krishantering och att öka beredskapen att identifiera, hjälpa och skydda offer för människohandel. Till

stöd för utbildningen färdigställs ett utbildningspaket om människohandel. Materialet kan användas i såväl krishanteringsutbildningen som den nationella utbildningen för olika myndigheter (polismännen, gränsbevakningsmyndigheterna, socialmyndigheterna osv.). I den förberedande utbildningen beaktas språkets betydelse, kulturell mångfald och kulturell sensitivitet.

2.6 Ökad kunskap och medvetenhet

2.6.1 Utbildning

Ansvariga organ: respektive myndighet inom sitt förvaltningsområde

Utbildning är en av de viktigaste förutsättningarna för arbetet mot människohandel, för förebyggande av människohandel och för ökad medvetenhet om människohandel. Det är viktigt att innehållet i utbildningen tar fasta på kulturell mångfald, yrkesövergripande samarbete och ett människorätts- och offerperspektiv. Hittills har det inte ordnats tillräckligt övergripande utbildning. Utbildningen har inte heller nått ut till alla branscher eller alla organisationsnivåer. Behovet av utbildning är kontinuerligt bland annat med tanke på att formerna för människohandelsbrottslighet och arbetet mot människohandel förändras, personalen byts ut och samarbetsnätverken bör upprätthållas och utvecklas.

- Tillhandahållandet av utbildning kring temat människohandel fortgår och fördjupas inom olika förvaltningsområden. Under styrgruppen för arbetet mot människohandel tillsätts en grupp som samordnar och planerar utbildningen. Till gruppen kallas utbildningsansvariga från de viktigaste organisationerna. I det sammanhanget utarbetas också en gemensam handbok om människohandel. Innehållet i utbildningen ska fokusera identifiering av och hjälp till offren samt behov som hänför sig till utlänningsrättsliga frågor.
- Utbildningen i att identifiera offer för människohandel utvecklas och det ordnas mera heltäckande utbildning framför allt för dem som ännu inte fått sådan utbildning med beaktande av bland annat rättsväsendet, social- och hälsovården, arbetsmarknadsorganisationerna och arbetarskyddsverksamheten samt personalens representanter på arbetsplatserna. Justitieministeriet och inrikesministeriet bär det huvudsakliga ansvaret för identifieringsutbildningen. Dessutom arbetar olika myndigheter för att ordna utbildning på sitt håll. De olika myndigheterna ser till att branschvisa accentueringar och specialfrågor tas in i den utbildning de ordnar för sitt förvaltningsområde.
- Det ordnas fördjupad utbildning om människohandel och identifiering av människohandel och offer för människohandel för åklagarna, domstolarna, polisen och gränsbevakningsväsendet. Utbildningen för åklagarna och domarna

bör ordnas i ljuset av internationella exempel. Fördjupad utbildning bör ordnas kontinuerligt och långsiktigt för de viktigaste experterna inom olika branscher.

- Inom många andra branscher, exempelvis social- och hälsovården, ordnas utbildning som gäller människohandel och identifiering av offer enligt principen om genomsyrning som ett led i den övriga utbildningen så att så många aktörer som möjligt blir insatta i ämnet och får information.
- De viktigaste myndigheternas och organisationernas utbildningsbehov klarläggs också med hänsyn till att de känner till den nationella lagstiftningen om människohandel och åtgärderna mot människohandel tillräckligt bra och kan tillämpa kännedomen om dem i sitt grundläggande arbete.
- Alla parter som är kopplade till systemet för hjälp till offren och övriga förläggningar utbildas i innehållet i och principerna för hjälpsystemet.
- Utrikesministeriet förbinder sig även i fortsättningen att genomföra och utveckla utbildningsprogram som tar hänsyn till människohandelsfrågor och där målet är att öka medvetenheten om människohandel hos anställda vid beskickningarna i utrese- och transitländer som är viktiga med tanke på människohandel. Det här gäller i synnerhet de anställda vid beskickningarna som har hand om konsulära uppgifter och viseringsuppgifter. Strävan är dels att förebygga människohandel (bland annat genom att identifiera offer), dels att främja möjligheterna för offren att återvända tryggt till utreselandet och därmed förhindra att offren utsätts för människohandel på nytt.
- Brottsbekämpningsmyndigheterna bör få mera utbildning om människohandeln som fenomen. I utbildningen betonas vikten av att bedöma fallen ur ett offerperspektiv och vikten av att identifiera offer.
- Det ses till att utbildning ordnas för hela organisationen vid alla myndigheter och i synnerhet för dem som arbetar i klientgränssnittet.
- I utbildning som gäller mötet med klienterna inlemmas också färdigheter för att informera klienterna om tolkningen av misstankar om människohandel, hur klienterna informeras om sina möjligheter och rättigheter och de fortsatta åtgärderna och hur de ska vägledas.
- Myndigheternas och organisationernas samarbete för att ordna utbildning gynnas i syfte att effektivisera uppkomsten av en dialog och effektivisera element som skapar samarbetsnätverk, öppnar olika infallsvinklar och uppmuntrar till att agera.
- Människohandel beaktas också inom annan utbildning, till exempel grundläggande yrkesutbildning och fortbildning.
- Utbildningseffekterna bedöms i samband med den övergripande utvärdering av systemen mot människohandel som genomförs år 2009.

2.6.2 Information

Ansvariga organ och aktörer: respektive myndighet inom sitt förvaltningsområde, arbetsmarknads- och medborgarorganisationer

Vid information beaktas tre olika dimensioner: extern kommunikation, kommunikation mellan myndigheter och andra som tar del i arbetet mot människohandel och kommunikation som riktar sig till offren. Den kommunikation som riktar sig till offren ska lämpa sig för målgruppen och kunna nå olika slags grupper och ta hänsyn till olika former av utnyttjande och offerskap samt språkfrågor och kulturella frågor. Informationen spelar en viktig roll också för att förebygga människohandel, i synnerhet när det gäller att påverka exploatering och efterfrågan som stärker människohandeln. Informationen intar en nyckelposition när det gäller att öka den allmänna medvetenheten om människohandelsfenomenet.

- Myndigheterna samarbetar inom och bär solidariskt ansvar för informationen med sikte på att offren ska kunna nås, att hjälp ska kunna ges och att det bättre uppkommer en samarbetsrelation mellan offren och myndigheterna.
- Olika ansvariga myndigheter riktar förebyggande information till potentiella offer i utrese- och transitområden redan vid utrikesrepresentationerna och längs med färdvägen. Myndigheterna och organisationerna försöker tillsammans nå offer som befinner sig i landet.
- Till informationssamarbetet inbjuds även i fortsättningen bland annat medborgarorganisationer, arbetsmarknadsorganisationer och kyrkosamfund som utför arbete mot människohandel.
- Myndigheterna och andra medverkande fäster tillsammans med medierna uppmärksamhet vid att människohandel och verksamhet mot människohandel får ett tillräckligt stort och realistiskt utrymme i massmedierna med hänsyn till att informationen för och medvetenheten hos den breda allmänheten ökar. I samband med kommunikationen fästs särskilt avseende vid medvetenheten om efterfrågan som en faktor som ger upphov till människohandel.
- I enskilda fall av människohandel bär undersökningsledaren det huvudsakliga ansvaret för informationen. När det gäller att hjälpa offren sköter föreståndaren för den behöriga förläggningen kontakterna med massmedierna.

2.6.3 Forskning

Ansvariga organ: respektive myndighet inom sitt förvaltningsområde, undervisningsministeriet

Forskning kring fenomenet människohandel stöder planeringen av åtgärder mot människohandel och förebyggandet av människohandel. Det behövs tillräckliga verksamhetsförutsättningar inom den akademiska forskningen och vid olika

myndigheter och inom olika branscher. Olika ministerier gör i samråd upp en forskningsplan för människohandel och ser till att den fullföljs tillsammans med olika organ. När forskningsplanen fullföljs gäller det att fästa särskilt avseende vid att klarlägga goda förfaranden, metoder och strategier i synnerhet för att förebygga utnyttjande som leder till människohandel där kvinnor och barn är offer.

- Forskning som gäller människohandel stöds vid olika ministerier och i form av samarbete mellan olika organ med beaktande av bland annat internationella kontakter inom arbetet mot människohandel, identifiering av offer, dimensioner och behov av hjälp och offrens rättigheter och utlänningsrättsliga ställning.
- Det är viktigt att trygga ställningen för och finansieringen av akademisk forskning kring människohandel.

2.6.4 Lärarutbildning, fostran till internationalism och informationssamhället

Ansvariga organ: undervisningsministeriet, utrikesministeriet

Element som hänför sig till förekomsten av fenomenet människohandel och verksamheten mot människohandel bör särskilt med hänsyn till icke-diskrimineringsperspektivet och genderperspektivet inlemmas i lärarutbildningen, fostran till internationalism och i utbildning och övriga åtgärder som gäller utvecklingen av informationssamhället och verksamheten som medlem i informationssamhället.

- Det ses till att undervisningspersonalen även i fortsättningen får stöd när det gäller de praktiska färdigheterna att fostra till internationalism. Lärarna bör erbjudas verktyg för att utveckla sitt arbete och sin arbetsgemenskap i ett mångkulturellt pedagogiskt arbete och i samband med handledningen av de studerande. Läroanstalternas verksamhet utvecklas i enlighet med mångkulturella värderingar.
- Studier i kulturell mångfald och fostran till internationalism bör inlemmas i grundutbildningen för lärare.

2.6.5 Nationell rapportör

Ansvarigt organ: inrikesministeriet

Minoritetsombudsmannen utses till nationell rapportör mot människohandel. Minoritetsombudsmannen lämpar sig väl för uppdraget, eftersom den nationella rapportören ska vara en oberoende myndighet som har tillträde till uppgifter om människohandel och en tillräckligt stark position för att verka som internationellt kontaktorgan och som den som meddelar nationella rekommendationer och anvisningar. Till 1 § 1 mom. i lagen om minoritetsombudsmannen och diskrimineringsnämnden

(660/2001) fogades den 1 januari 2008 en uttrycklig bestämmelse om att ombudsmannen är självständig och oberoende i sin verksamhet. Tillsättandet av och ställningen för den nationella rapportören behandlas närmare under punkt 4, Genomförande och uppföljning av den preciserade handlingsplanen.

- Inrikesministeriet ansvarar för tilldelningen av resurser för rapportörens verksamhet och för författningsändringarna i anslutning till ärendet.

3 Kostnader

Inom olika förvaltningsområden genomförs åtgärderna mot människohandel inom ramen för de anslag som anvisats i statsbudgeten. Åtgärderna anknyter i allmänhet till myndigheternas övriga verksamhet och det har inte reserverats några separata anslag för dem. I vissa fall, till exempel i samband med systemet för hjälp till offer för människohandel, följs användningen av anslagen separat. Myndigheterna kan också tillsätta projekt för arbetet mot människohandel. Som exempel kan nämnas centralkriminalpolisens IHKA-projekt. Dessutom kan myndigheterna inom gränserna enligt lagstiftningen och statsbudgeten styra anslag till andra organs, exempelvis medborgarorganisationernas, verksamhet mot människohandel.

På de grunder som statsrådet bestämmer betalar staten kommunerna ersättning för kostnaderna för ordnandet av mottagning av offer för människohandel vilka omfattas av flyktingmottagningen. Staten kan dessutom betala ersättning för kostnaderna för ordnandet av sådana specialtjänster för i kommunen bosatta som föranleds av den aktuella personens offerstatus. Vid sidan om detta bör det beaktas att EU-medborgare, beroende på sin status, kan sakna rätt till boendebaserad social trygghet. De kostnadseffekter som sådana situationer medför för kommunerna bör utredas i samband med utredningsarbetet inför uppehållstillstånd som beviljas offer för brott mot mänskligheten och de grundläggande rättigheterna.

Medborgar- och arbetsmarknadsorganisationerna, kyrkorna och övriga religiösa samfund tar del i arbetet med egna resurser. Projekt som till vissa delar eller helt och hållet koncentrerar sig på människohandel kan få finansiering från Penningautomatföreningen. I enlighet med regeringsprogrammet beviljas statsbidrag för finansieringen av de organisationer som utför uppsökande arbete och rådgivningsarbete bland offer för människohandel.

Den nationella rapportör som kommer att tillsättas behöver resurser för att ordna uppföljning av och rapportering om människohandel. I anslutning till minoritetsombudsmannens verksamhet kräver ordnandet av rapportering ett anslag om cirka 100 000 euro för täckning av kostnaderna för drygt ett årsverke och övriga kostnader, såsom informations- och utbildningsutgifter.

Övriga viktiga omständigheter med tanke på kostnaderna för verksamheten mot människohandel är i synnerhet följande (presenteras inte i prioriteringsordning):

- Varje centralt ministerium (inrikesministeriet, utrikesministeriet, arbets- och näringsministeriet, justitieministeriet, undervisningsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet) och varje central myndighet styr inom sitt förvaltningsområde resurser till information som gäller människohandel.

- I personalutbildningen samt i den grundläggande yrkesutbildningen och fortbildningen för myndigheterna och de övriga aktörerna reserveras tillräckliga resurser för att effektivisera utbildning som gäller människohandel och för att utveckla innehållet i utbildningen. Det behövs resurser i synnerhet för utbildning som gäller identifiering av offer och metoder för uppsökande arbete.
- Brottsbekämpningen behöver resurser för verksamhet som gäller människohandel. Dessutom är det viktigt att finansieringen av centralkriminalpolisens IHKA-projekt tryggas även i fortsättningen.
- Övervakningen av utlänningar inom landet behöver resurser också med tanke på bekämpningen av människohandel.
- Arbets- och näringsministeriet utreder möjligheterna att tilldela resurser för de stödåtgärder för offer för människohandel som arbetsmarknadsorganisationerna genomför i samråd.
- Inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde utreds möjligheterna att stödja organisationernas utbildning av kulturtolkar och stödpersoner för brottsoffer och vittnen samt möjligheterna att stödja verksamheten inom de nätverk som upprätthåller dessas verksamhet.
- Verksamhetssätten i anslutning till de ersättningar som betalas kommunerna för kostnaderna för specialtjänster föranledda av mottagning av offer för människohandel och av offrens offerstatus etableras.
- Resurser styrs till akademisk forskning som gäller och anknyter till människohandel samt till utrednings- och forskningsarbete som utförs av olika myndigheter och inom olika branscher.

De kvantitativa behoven i fråga om anslag och andra behövliga resurser, genomförandet av extern utvärdering medräknat, utreds separat vid olika ministerier och inom olika förvaltningsområden. Vid verkställigheten bör i synnerhet inom området för utbildning, information och forskning gynnas samprojekt som innebär att ministeriernas och förvaltningsområdenas resurser sammankopplas.

4 Genomförande och uppföljning av den preciserade handlingsplanen

Också när det gäller den preciserade handlingsplanen ansvarar en bredbasig styrgrupp för uppföljningen, på samma sätt som i fråga om den förra handlingsplanen. Inrikesministeriet är ordförande för styrgruppen och ansvarar för samordningen av genomförandet av handlingsplanen. I övrigt svarar varje ansvarigt ministerium alltjämt för genomförandet av åtgärderna inom sitt förvaltningsområde. Minoritetsombudsmannen kommer att utses till nationell rapportör mot människohandeln och ha hand om den externa utvärderingen av aktörerna, där det krävs opartiskhet, och insamlingen av uppgifter om fenomenet människohandel från statsförvaltningen och andra parter.

Inrikesministeriet ska sörja för behövliga författningsändringar i samband med att den nationella rapportören utses och övriga behov i anslutning till ordnandet av verksamheten så att den bemyndigade har tillräckliga resurser för att arbeta som rapportör och har tillgång till de uppgifter som behövs för uppdraget. Dessutom gäller det att säkerställa att rapportören behåller sin oberoende roll i förhållande till de organ som medverkar i insatserna mot människohandel i synnerhet inom inrikesministeriets förvaltningsområde, såsom gränskontroll, brottsbekämpning, invandringsförvaltning och mottagningsverksamhet.

Rapportören ska regelbundet rapportera till statsrådet, och annars kan rapportören ge råd, rekommendationer, åtgärdsförslag och utlåtanden. Rapportören ska dessutom samla in och analysera information. Befattningsbeskrivningen bör utsträckas även till fenomen med nära anknytning till människohandel. Rapportören kan genom sitt agerande främja möjligheterna att dra upp gränser mellan företeelserna. Det ingår i rapportörens uppgifter att övervaka i syfte att varsebli problempunkter och att ingripa i dem. Rapportören ska också övervaka de internationella åtagandena och verkställigheten av den nationella lagstiftningen. Rapportören är nationellt kontaktorgan för Europarådets övervakningsorgan GRETA.

För en närmare utvärdering av systemen mot människohandel och deras samverkan förutsätter statsrådet, så som nämnts tidigare, att den nya styrgrupp som tillsätts ansvarar för genomförandet av en extern och opartisk utvärdering av dessa under år 2009. I anslutning till detta ska styrgruppen utifrån utvärderingen tillsammans med den nationella rapportören utarbeta åtgärdsrekommendationer för vidareutveckling av lagstiftningen och åtgärderna mot människohandel.

Bilaga 1: OMSTÄNDIGHETER SOM GER ANLEDNING ATT MISSTÄNKA MÄNNISKOHANDEL

I handlingsplanen mot människohandel ingick en förteckning över omständigheter som kan anses peka på människohandel och vara till hjälp när det gäller att identifiera situationer med människohandel och eventuella offer för människohandel. Förteckningen publiceras här i delvis preciserad form för vidareutveckling.

De omständigheter som nämns i förteckningen utgör dock inte i sig kännetecken på människohandel. Inte heller det faktum att flera av dem eventuellt förekommer samtidigt behöver nödvändigtvis innebära att det finns kopplingar till människohandel. De omständigheter som räknas upp ska främst fungera som utlösande varningsklockor för identifiering eller tilläggsutredning. Omständigheterna ska samlas i en lättillgänglig form som man kan bära med sig (till exempel på ett kort) och de myndigheter som i praktiken ansvarar för att offer identifieras ska ha tillgång till denna information.

Allmänna omständigheter som har ett direkt samband med inresa:

- En person överskrider den finska gränsen illegalt eller vistas illegalt i landet.
- En person är eventuellt föremål för människosmuggling (ordnande av olaglig inresa).
- En person har förfalskade resedokument.
- En person har inte själv hand om sitt pass eller andra nödvändiga resedokument.
- En persons resa och andra nödvändiga dokument har ordnats av någon annan person, och en person har fått hjälp av någon annan med sin viseringsansökan.
- En och samma person hjälper ständigt andra personer med viseringsansökningar.
- En och samma person uppträder ofta som värd i olika personers viseringsansökningar.

Särskilda omständigheter som rör person:

- En person verkar rädd eller är uppenbart ovillig att redogöra för sin situation eller för vad som har hänt.
- En person talar varken finska, svenska eller engelska, men har trots det vistats eller har för avsikt att vistas i Finland under långa tider.
- En person eller den som ordnat resan visar sig ha kopplingar till kända kopplare eller andra kriminella personer.
- En person har eventuellt samband med andra offer för människohandel.
- En person har sådana tecken på sin kropp som hör till någon subkultur och som eventuellt pekar på kriminella kopplingar.
- En person känner inte till adressen till sin arbetsplats.
- En person känner inte till namnet på sin arbetsgivare.

- En person har varit tvungen att betala oskäligen ersättningar för att få arbeta i Finland.
- Ett barn reser med någon annan än sina föräldrar eller släktingar.
- Ett barn har eventuellt många olika slags resor reserverade för sig.
- En person har fått osanna uppgifter om arbetet i Finland – om arbetsförhållandena och om ersättningen för arbetet.
- En persons arbetsförhållanden är undermåliga. Det finns allvarliga brister i arbetarskyddet.
- En person har inte några faktiska möjligheter att själv påverka sin arbetsdags längd eller sina arbetsförhållanden. Han eller hon tvingas arbeta långa dagar och under vilka förhållanden som helst. Tydliga brott mot facketts rekommendationer.
- En person har uselt boende. Han eller hon bor på sin arbetsplats.
- En person tvingas byta arbetsställe upprepade gånger.
- En persons lön motsvarar inte överenskommelserna inom branschen eller utbetalas svart eller direkt till personens hemland.
- En person med självständigt arbete i Finland har inte tillgång till det som han eller hon själv förtjänat.
- En person har en anmärkningsvärt underordnad ställning i förhållande till eller är anmärkningsvärt beroende av sin arbetsgivare/kopplare (beroendeförhållandet kan vara en följd av bland annat familjeband, släktskap, arbete, hyresförhållande eller skulder).
- En person är i arbetet underkastad en annan person (tvång).
- En persons rörelsefrihet har begränsats (till exempel inlåsning i arbetslokal eller bostad).
- En person får inte röra sig ensam utanför det vanliga vistelsestället. När ett offer behöver exempelvis sjukhusvård följer människohandlaren med och uppträder som tolk eller dylikt.
- Personen uppträder nervöst då ”tolken” är närvarande.
- En person har anmärkningsvärt stora skulder till en annan person (en situation som liknar frihetsberövande på grund av skuldförbindelse). Han eller hon är till exempel tvungen att betala avsevärda resekostnader i efterhand till researrangören.
- En person tvingas betala en avsevärd del av de ersättningar som han eller hon erhåller av sina kunder till arbetsgivaren/kopplaren.
- En person har utsatts för våld eller hotats med våld, har blivit sexuellt utnyttjad eller hans eller hennes kropp uppvisar tecken på våld eller utnyttjande.
- En persons familjemedlemmar eller släktingar har så dålig ekonomi att de i praktiken är beroende av de inkomster som personen förtjänar i Finland.
- En persons familjemedlemmar eller släktingar blir utsatta för hot i hemlandet.
- En person har kommit in i landet som utsänd arbetstagare hos ett företag som ägnar sig åt uthyrning av arbetskraft.

- En utredning visar att företaget har gjort sig skyldigt till skatte- och/eller bokföringsbrott. Företaget använder sig sannolikt av svart arbetskraft.

Utredningar som gäller att ta reda på om en person eventuellt är offer för människohandel kan även främjas genom frågor om personens arbete, arbetsförhållanden och arbetsvillkor samt frågor om familjemedlemmarnas situation. För att upptäcka människohandel kan de mest informativa uppgifterna erhållas med hjälp av bland annat följande frågor:

- Får personen lämna sin arbetsplats om han eller hon så önskar?
- Har personen utsatts för fysisk, psykisk eller sexuell misshandel?
- Har personen hand om sitt pass eller något annat identitetsbevis?
- Hur mycket förtjänar personen?
- Hur mycket är personen tvungen att betala för kost, logi och dylikt?
- Bor personen hemma eller på arbetsplatsen?
- Hur kom personen in i landet och till orten i fråga?
- Har personens familjemedlemmar hotats?
- Tror personen att han eller hon, familjemedlemmarna eller andra närstående kan utsättas för tråkigheter om personen lämnar sin arbetsplats?

Bilaga 2: ATT IDENTIFIERA OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

(CENTRALKRIMINALPOLISEN/Kriminalunderrättelsetjänsten/Projektet mot människohandel)

BASUPPGIFTER OM PERSONEN

1. Namn
2. Födelsedatum
3. Civilstånd
4. Nationalitet
5. Medborgarskap
6. Språk
7. Släktingar/familj i Finland
8. Adress i Finland
9. Vilka dokument hade personen med sig vid mötet? Inga dokument → Misstanke om offerskap
 - Dokument som personen innehar: anteckna koder, giltighetstid
 - Dokument hemma hos personen/på bostadsorten/någon annanstans, bör hämtas Hittas inte → Misstanke om offerskap
 - Fås inte tag på Ingen naturlig orsak → Misstanke om offerskap
 - Vet personen var dokumenten finns? Nej → Misstanke om offerskap
 - Varifrån fått? Hur kommit till landet? Vilket färdmedel? Oklart → Misstanke om offerskap
10. Har personen felaktiga eller förfalskade (rese)dokument? Dokumentens äkthet, giltighet, hur kontrollerats? Förfalskning → Misstanke om offerskap
11. Har personen vanligen hand om sina dokument? Ingen naturlig orsak → Misstanke om offerskap

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR INRESA OCH VISTELSE I LANDET

12. Personens vistelse i Finland
 - När har personen kommit till Finland och Schengenområdet?
 - När avlägsnar han eller hon sig/ämnar han eller hon avlägsna sig? Datum, plats för avresan, resesätt och biljetter.
 - Personen vistas och/eller arbetar utan tillstånd eller personens inresa är olaglig → Misstanke om offerskap
 - Viseringsfri/visum/upphållstillstånd/arbetstillstånd?
13. Fick personen hjälp av någon för sin inresa till Finland?
 - Exempelvis från EU-området på eget initiativ? Med stöd av viseringsfrihet? Ingen naturlig orsak → Misstanke om offerskap
 - Ordna resan och inresetillståndet av någon annan än personen själv? Om det finns anledning att anta att personen fick hjälp med inresan till Finland och inga förklaringar ges → Misstanke om offerskap

14. Är personens familj eller släktingar hotade i ursprungs- eller utreselandet?
Fingervisningar → Misstanke om offerskap
15. Kan personen redogöra för hur tillståndsprocessen (för uppehållstillstånd/visum) framskred? Nej → Misstanke om offerskap
- Förloppet för processen för uppehållstillstånd
16. Är personen rädd för att bli avvisad eller utvisad?
- Är personens enda föregivna möjlighet att lagligt stanna kvar i landet den att han eller hon är anställd hos arbetsgivaren eller står i något annat förhållande till arbetsgivaren som därmed kan bli en underordnad ställning? Ja, obs. subjektiv upplevelse → Misstanke om offerskap
 - Har personen skrämmts (av arbetsgivaren eller någon annan) med till exempel hot om avvísning i syfte att ha makt över personen? Ja → Misstanke om offerskap

EKONOMISK SITUATION

17. Innehav av egendom
- Arbetsgivaren/chefen/bostadens ägare... lägger sig i användningen av pengarna → Misstanke om offerskap
 - Har personen fått använda inkomsterna så som han eller hon vill? Nej → Misstanke om offerskap
 - Får personen disponera över sina inkomster ensam och självständigt? Nej → Misstanke om offerskap
 - Får han eller hon själv behålla hela den lönesumma som från början utlovats när det har varit tal om arbetet?
 - Får han eller hon själv behålla den lön som har skrivits in i kontraktet?
 - Måste personen betala en del till arbetsgivaren eller någon annan innan han eller hon själv får pengarna i sin hand eller in på sitt konto?
 - Om personen har ett konto, vem har rätt att använda det, på vems konto inbetalas lönen?
 - Om det finns oklarheter/om lönen klart underskrider lönenivån i Finland → Misstanke om offerskap
 - Egendom som personen har med sig/innehar?
 - Hur mycket pengar/vilken valuta?
 - Har egendomen ökat eller minskat efter avresan från ursprungslandet?
 - Beroendeförhållande. Är den ekonomiska situationen i utreselandet så dålig att släkten/familjen där är beroende av personens försörjning? Ja → Misstanke om offerskap
 - Skickar personen själv pengar? Hur?
 - Levereras pengarna av arbetsgivaren? Vet personen hur? Någon annan skickar pengarna på personens vägnar/andra oklarheter → Misstanke om offerskap
18. Skuld
- Står personen i skuld till någon annan?
 - Har personen ett förhållandevis stort skuldbelopp till arbetsgivaren eller en tredje person?

- Står personen i ett sådant låneförhållande till andra personer som innebär att skulden växer?
- Är utgifterna för utförandet av arbetet oskäligt stora? Ja → Misstanke om offerskap
- Blir personen skuldsatt på grund av utförandet/uteblivet utförande? Exempelvis för sjukledighet Ja → Misstanke om offerskap
- Arbetar personen betydligt billigare än marknadspriset (spec. sexarbete)? Ja → Misstanke om offerskap
- Måste personen förtjäna ett minimibelopp/dygn (spec. sexarbete)? Ja → Misstanke om offerskap
 - Sanktioner om personen inte lyckas
 - Sanktioner om personen inte vill arbeta

OMSTÄNDIGHETER, PERSONENS FÖRHÅLLANDE TILL ARBETET OCH DEN NUVARANDE ARBETSGIVAREN

19. Personlig frihet & inskränkningar i den

- Har rörelsefriheten begränsats, förfogar personen över egna ”vanliga” kläder? Begränsning → Misstanke om offerskap
- Får personen avlägsna sig från arbetsplatsen ensam, till exempel för att uträtta ärenden hos myndigheter utan arbetsgivaren eller dennes representant? Nej → Misstanke om offerskap
- Får personen ha pauser? Nej → Misstanke om offerskap
- Har personen tillgång till hälsovård? Nej → Misstanke om offerskap
- Är personen medveten om hälso- och sjukvården? Nej → Misstanke om offerskap
- Får personen vara sjukledig (med lön)? Nej → Misstanke om offerskap
- Arbetar personen på någon annans befallning (tvång)? Ja → Misstanke om offerskap
- Måste personen arbeta under alla omständigheter och långa dagar? Ja → Misstanke om offerskap
- Kan det skönjas sådant som pekar på verksamhet mot personens vilja, i omständigheterna, i beteendet? Ja → Misstanke om offerskap
- Personen har skrämts med hot om våld, sexuellt utnyttjande, synliga tecken? Ja → Misstanke om offerskap
- Är personens släktingar/familj utsatta för utpressning eller hot i utreselandet? Ja → Misstanke om offerskap

20. Anställning och rekrytering

- Kände personen till arbetets art när han eller hon sökte det/började arbeta? Kännedom om arbetets art utesluter inte möjligheten att personen är ett offer. Personen kan till exempel ha vetat att det handlar om sexarbete, men omständigheterna har förändrats, till exempel tvångsinkomster/dygn, inte tillgång till inkomsterna eller något annat liknande.
- Sökte personen arbetet själv eller föreslog någon det för honom eller henne? Vem, var, i vilket sammanhang?

- Känner personen till om det för honom eller henne eller för andra som utför samma arbete har betalats ”överföringspengar” exempelvis till den förra arbetsgivaren i Finland eller någon annanstans? Ja → Misstanke om offerskap
- Har personen kommit till Finland från ett annat land (där han eller hon har arbetat för samma arbetsgivare/chef och löner inte har betalats) med löften om att det ska bli bättre i Finland? Ja → Misstanke om offerskap

21. Arbete

- Vilka arbetsuppgifter har personen vid tidpunkten för kontrollen?
- Vem är närmaste chef?
- Är arbetet av sådan art som utlovades i samband med sökandet? Nej → Misstanke om offerskap
- Får personen ha pauser? Nej → Misstanke om offerskap
- Fingervisningar om att personen inte får avlägsna sig ensam från arbetsplatsen om han eller hon vill det → Misstanke om offerskap
- Har personen tillgång till hälsovård? Nej → Misstanke om offerskap
- Är personen medveten om hälso- och sjukvården? Nej → Misstanke om offerskap
- Får personen vara sjukledig (med lön)? Nej → Misstanke om offerskap
- Arbetar personen på någon annans befallning (tvång)? Ja → Misstanke om offerskap

22. Logi, natthärbärge - läge och boendeförhållanden kontrolleras. Obs. dokumentering, egna iakttagelser

- Vad betalar personen för inkvarteringen?
- Till vem?
- Vem äger bostaden?
- Vem bor där?
- Vem har tillträde till bostaden? Har personen egna nycklar?
- På vilka villkor bor personen på inkvarteringsplatsen? (skriftligt avtal??)
- Obs. ta reda på om hyresvärden betalar skatt på hyresinkomsterna?

IAKTTAGELSER SOM GÄLLER PERSONEN

23. Fysiskt grundläggande hälsotillstånd, ungefärliga observationer av det fysiska hälsotillståndet och synliga fysiska skador eller sjukdomar?

- Läkarbesök? Har läkarbesök varit möjliga? Var? Varför?
- Har personen fått fysiska skador på arbetsplatsen/har skadorna funnits tidigare?
- Om det finns dubier om personens välbefinnande → Misstanke om offerskap

24. Psykiskt tillstånd

- tydlig psykisk störning?, underkastad? apatisk? likgiltig, frånvarande, pratar inte? ängslig inför myndigheter eller till exempel arbetsgivaren eller andra arbetstagare? Berusad? Uppfattning om tid och plats? osv. ... → Misstanke om offerskap
- Situationen – psykiskt välbefinnande?
 1. Står personens habitus i konflikt med omständigheterna?
 2. Kan motstridigheterna/det ologiska förklaras med psykisk belastning/psykos? → Obs. expertutlåtande när det psykiska tillståndet kartläggs!!

- Vad tänkte personen när han eller hon lämnade arbetsgivarens inkvartering, arbetsplatsen, den plats där han eller hon annars hade vistats, vad tänker han eller hon om sin ställning?
- Klarar personen av att förhöras? Jämför läkarbesök, läkarutlåtande.
- Har personen haft möjlighet att få juridisk rådgivning under tiden för/före/efter kontakterna med myndigheterna?

TILLÄGGSFRÅGOR OM ARBETET

25. Arbetsuppgift(er) vid tidpunkten för kontrollen
26. Yrke
27. Bransch
28. Arbetsgivare
29. Chef och kontaktuppgifter
30. Lön - hur avtalats?
31. Löneutbetalningssätt
 - kontant
 - bank
32. Skattekort
 - har begärts
 - har lämnats in
 - har inte lämnats in
33. Eventuella lönefordringar
34. Skattebetalningsstat

SNABBGUIDE:

Frihet

- Får personen röra sig fritt?
- Förfogar personen själv över sina dokument?

Kontakter

- Har personen möjlighet att hålla kontakt med människor utanför jobbet?
- Förfogar personen över till exempel egen telefon?
- Vem får eller måste personen hålla kontakt med?

Resor

- Hur kom personen till den nuvarande platsen och till Finland?
- Ordnade han eller hon själv resorna?

Rekrytering

- Vem fick personen att börja med det nuvarande arbetet och lämna ursprungslandet?
- Hur fick han eller hon veta om arbetet ursprungligen?

Arbete

- Arbetar personen lagligt i Finland?
- Vad arbetar personen med?
- Hur ser den verkliga uppgiftsbeskrivningen ut och hurdan är arbetsmiljön?

Pengar

- Har det betalats ersättning för arbetet så som sig bör?

Skuld

- Står personen i skuld till någon?
- Vem står personen i skuld till och varför?
- Hur betalar personen sin skuld?
- Minskar skulden när personen arbetar?

Utnyttjande

- Får personen lön för arbetet?
- Utnyttjas han eller hon fysiskt?

Hot

- Är påtryckningarna och tvingandet av psykisk karaktär?

Bilaga 3: NÄR DU MISSTÄNKER ATT EN MÄNNISKA ÄR OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

(CENTRALKRIMINALPOLISEN/Kriminalunderrättelsetjänsten/Projektet mot människohandel)

1. BARN

- Varje person under 18 år ska behandlas som ett barn.
- Placering och stödåtgärderna samordnas av förläggningen i Uleåborg.
- Barnskyddsåtgärder.
- Barn förutsätts inte samarbeta med myndigheter på samma sätt som vuxna.
- Det första samtalet med ett barn ska skötas professionellt.

2. MISSTÄNKT OFFER

- En person ska i första hand behandlas som offer, inte som misstänkt för brott, även om hans eller hennes agerande till exempel skenbart uppfyller rekvisitet för överträdelse enligt utlänningslagen. Granskningen bör vändas från juridisk lagtillämpning till det att offren behöver tid för att återhämta sig och stöd för att återhämta sig från traumatiska upplevelser.

3. PLACERING AV MISSTÄNKTA OFFER

- Innan en person eventuellt upptas i systemet för hjälp till offer för människohandel ska samtycke begäras av honom eller henne.
- Observera placeringsställe/nuvarande boplatz/eventuella möjligheter att nå gärningsmannen.
 - Personen har hemkommun och socialskyddssignum – socialväsendet i hemkommunen kan självständigt besluta om till exempel placering i skyddshem. Samarbete med förläggningen i Joutseno.
 - Personen har inte någon hemkommun – Polisen kontaktar föreståndaren för förläggningen i Joutseno direkt (i fråga om barn kontaktas föreståndaren för förläggningen i Uleåborg).
 - Exempelvis på grund av ett accentuerat behov av skydd kan polisen besluta om placeringen till en början.

4. SÄKERHET

- Polisen gör en säkerhetsbedömning för föreståndaren för förläggningen i Joutseno som överväger placeringsstället (i fråga om barn: föreståndaren för förläggningen i Uleåborg).
- Behov av skydd och särskilda hot prövas.

5. FORTSATTA ÅTGÄRDER

- Krishjälp: Kontakt med förläggningen i Joutseno (i fråga om barn: föreståndaren för förläggningen i Uleåborg).

- Hälsovårdsmässiga åtgärder: Ska skötas i akuta fall. Annars ordnar förläggningen i Joutseno (i fråga om barn: förläggningen i Uleåborg) ett tänkbart placeringsställe på tillbörligt sätt och i samråd med socialväsendet.
- För straffprocessen bör uppdraget utföras omsorgsfullt på en och samma gång, eftersom personen bör bli föremål för så få åtgärder som möjligt under betänketiden → jämför att skador försvinner.

6. JURIDISK HJÄLP OCH RÅDGIVNING

- Sköts av förläggningen i Joutseno (i fråga om barn: föreståndaren för förläggningen i Uleåborg) tillsammans med Flyktingrådgivningen.

7. VISTELSE I LANDET

- Utlänningsverket avgör ärenden som gäller misstänkta offers vistelse i landet → eventuell tillståndsprocess för offer för människohandel. Om personen inte uppfyller rekvisitet för offer för människohandel kan också någon annan tillståndsprövning bli aktuell från fall till fall.
- Den yrkesövergripande bedömningsgruppen ska besluta om stödåtgärder i fråga om (misstänkta) offers sociala angelägenheter, hälsovårdsangelägenheter, psykiskt stöd, utkomststöd och boende, stödande av utbildning, sysselsättning, hälsovårdstjänster och förvaltningsärenden.

När det föreslås att en person ska upptas i systemet för hjälp till offer för människohandel ska föreståndaren för förläggningen få en skriftlig eller muntlig rapport om situationen. Centralkriminalpolisen ska informeras.

Kontaktuppgifter:

Centralkriminalpolisen, kriminalundersättelsetjänsten kriminalkommissarie Jouko

Ikonen 09 8388 6691, 040 5705012

CKP kommunikationscentralen (24/7) 09 8388 6910

IM/Förläggningen i Joutseno föreståndare Maiju Kouki 010 6043961

IM/Förläggningen i Uleåborg föreståndare Katja Kolehmainen 010 6044191

Bilaga 4: ANVISNINGAR / OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

(Pro-tukipiste)

SOMMAREN 2007

Berätta alltid vilken roll Pro-tukipiste och du som arbetstagare har i processen.

Om ett offer har hänvisats till Pro-tukipiste eller ett eventuellt offer identifieras hos oss gäller följande:

HÄNVISADE OFFER:

◇ Om ett offer hänvisas via myndigheter (till exempel polisen, socialbyrån eller sjukhuset), gäller det att uppmana myndigheten att kontakta föreståndaren för förläggningen i Joutseno eller föreståndaren för förläggningen i Uleåborg direkt. Ge kontaktuppgifter och vid behov basinformation om hjälpsystemet. Föreståndaren för förläggningen avgör om personen ska upptas i hjälpsystemet.

- Joutseno: vuxna, familjer och grupper
- Uleåborg: minderåriga som kommer ensamma

Om den person som tar kontakt förefaller osäker och förbryllad, gäller det att se till att han eller hon är kapabel att agera och be honom eller henne ringa på nytt för att berätta hur saker och ting har framskridit och om förläggningen har kontaktats. Om inte, ska du ta en aktiv roll och kontakta Joutseno eller Uleåborg och hjälpa till med att starta processen.

◇ Om en privatperson ligger bakom hänvisningen ska du ge basinformation om hjälpsystemet och erbjuda dig som ”förmedlare”, om det är okej för det potentiella offret. Fråga om den som tagit kontakt är beredd att ringa Joutseno/Uleåborg. Om offret ringer eller kommer till byrån, fortsätter processen på samma sätt som om ärendet hade uppdragats som ett led i det egna arbetet. Om offret inte vill hålla kontakt med Pro-tukipiste, gäller det att stödja den som tagit kontakt och motivera honom eller henne att söka hjälp för sin roll hos till exempel föreståndarna för förläggningarna eller alternativt hos oss.

IDENTIFIERAS HOS OSS

◇ Kan uppdragas som en berättelse via vilken arbetsform som helst, eller ett potentiellt offer kan vilja bli klient just på grund av ett människohandelsärende.

◇ Om klienten själv tar upp frågan om människohandel, ska du ge basinformation om hjälpsystemet och **be om tillstånd** att kontakta Joutseno/Uleåborg. Om möjligt bör du redan under mötet ringa föreståndaren för förläggningen så att klienten hör samtalet och

föreståndaren kan få den merinformation som han eller hon behöver. Om det inte talas något gemensamt språk ska du fråga föreståndaren om möjligheterna att anlita en tolk i fortsättningen.

Om klienten är osäker och rädd och inte vill att förläggningen kontaktas, ska du trots allt ge basinformation och låta klienten fundera på saken i lugn och ro. Det handlar alltså om att börja bygga upp ett förtroende helt enligt det normala schemat, så som vi också annars brukar göra. Under denna tid erbjuds stöd enligt resurserna, det vill säga vår egen basservice. Fundera också över om det finns andra icke-namn-givna och avgiftsfria tjänster som klienten kan behöva.

◇ Om berättelsen väcker misstankar om att det kan handla om ett offer för människohandel, ska du informera klienten om din tolkning. Berätta vad som väckte misstankarna och hurdan hjälp klienten kan få i sin belägenhet. Berätta också att även om du på basis av berättelsen tolkar omständigheterna så att det eventuellt handlar om människohandel, förpliktas inte tolkningen dig att anmäla någonting till myndigheterna. Klienten får själv bestämma vad han eller hon nu vill göra. Betona dock att utifrån det du fått höra kan klienten ha möjlighet att upptas i hjälpsystemet, om han eller hon så önskar. Informera också genast om specialvillkoren för systemet (exempelvis beträffande vistelse och samarbetskyldigheter) och försäkra dig om att klienten förstår dem. Fråga om personen vill träffa Flyktingrådgivningens jurist. Berätta också att du redan på förhand kan fråga föreståndaren för förläggningen om möjligheterna att bli delaktig av hjälpsystemet utan att du lämnar föreståndaren några identifierbara uppgifter om klienten.

Om klienten inte vågar/vill/ser sig själv som offer för människohandel är det dags att återgå till att bygga upp förtroendet så som i föregående punkt. Betona att om det senare känns som att systemet kan vara till hjälp så går det att återkomma. All vår basservice står fortfarande till förfogande.

Den närmaste chefen involveras i bakgrunden redan under det inledande skedet.

◇ Om Pro-tukipiste får en roll inom hjälpsystemet är det alltid antingen verksamhetsledaren eller någon av enhetsföreståndarna som ska avtala om detta.

◇ Om det behövs kan en jurist beställas från Flyktingrådgivningen, eftersom den servicen ingår i IKU-projektet (projektet för offer för människohandel). Anlitandet av tolkar är avgiftsbelagt och kräver tillstånd av föreståndaren för förläggningen. Tolksservicen står alltså inte till förfogande för dem som inte vill/kan ge tillstånd till att antingen Joutseno eller Uleåborg kontaktas.

◇ Dokumentera kontakten och hänvisningen i statistikföringssyfte.

HÄNVISADE OFFER

- vem (vilken instans) hänvisade

- om det finns uppgifter om offret så antecknas medborgarskap, ålder, kön och de omständigheter genom vilka offret kommit till myndighetens kännedom
- huruvida offret ville träffa en jurist
- huruvida offret hänvisades till servicesystemet
- huruvida Pro:s medverkan upphörde; om den fortsatte: hur?

MISSTANKAR VÄCKTES HÄR

- vem tog upp frågan
- kriterier och beskrivning av omständigheterna
- uppgifter om offret
- huruvida offret ville träffa en jurist
- huruvida offret hänvisades till servicesystemet
- huruvida Pro:s medverkan upphörde; om den fortsatte: hur?

ANTECKNA OCKSÅ ALLT SÅDANT SPECIELLT SOM ÄR VÄSENTLIGT MED TANKE PÅ IDENTIFIERINGSPROCESSEN (hur ni förstod varandra, stämning, förtroende/misstro osv.).

Bilaga 5: ANVISNINGAR / ATT IDENTIFIERA OCH HJÄLPA OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

(Monika-naiset liitto ry)

MONIKA-NAISET LIITTO RY

Du kvinna som flyttat till Finland - känner du till dina rättigheter?

Har du misshandlats eller hotats på din arbetsplats, i ditt hem eller någon annanstans?

Är du rädd för våldshandlingar från någon närstående?

Känner du till ditt arbetsavtal eller din lön? Verkar lönen obefintlig?

Har du blivit hindrad att träffa vänner eller släktingar eller hålla kontakt med dem?

Måste du be om tillstånd för att få röra dig fritt utanför hemmet eller arbetsplatsen, till exempel för att handla, gå till posten, delta i kurser, uppsöka läkare eller gå någon annanstans?

Känner du igen dessa drag i ditt liv?

Det här är våld. Våld kränker dina mänskliga rättigheter. Enligt Finlands lag är våld ett brott.

Du har rätt till ett liv utan våld.

Du har rätt att få hjälp.

Du kan ringa oss anonymt.

Vårt telefonnummer är

(09) 6922304 (24 timmar)

Monika-Naiset liitto ry, Voimavarakeskus Monika

ANVISNINGAR

ATT IDENTIFIERA OCH HJÄLPA OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

Det krävs specialkompetens och kulturell sensitivitet för att man ska kunna identifiera och hjälpa offer. Offer för människohandel är ofta traumatiserade och rädda. De kan bete sig misstroget, vara aggressiva eller ovilliga att berätta om sig själva. Det kan vara omöjligt för ett offer att berätta sin historia i en vettig ordning eller i detalj. Han eller hon känner mera sällan till sina rättigheter eller lagstiftningen. Språkliga och kulturella skillnader och offrens rädsla för avvisning påverkar uppkomsten av en samarbetsrelation. Den yrkesutbildade personalen vid Voimavarakeskus Monika ansvarar för att offren identifieras och får hjälp så att deras rättigheter tillgodoses. Fallen måste dokumenteras.

När myndigheter eller någon annan har hänvisat ett offer till Voimavarakeskus Monika eller om offret har kontaktat resurscentret gäller följande:

- Diskutera med klienten på hans eller hennes eget språk och klarlägg utifrån diskussionen huruvida det är fråga om ett offer för människohandel, det vill säga om det uppdragas tecken som tyder på människohandel, till exempel

- allmänna omständigheter i samband med inresan (personen är föremål för ordnande av olaglig inresa och/eller överskrider Finlands riksgrens eller befinner sig i landet olagligt, personen har förfalskade resedokument, han eller hon har inget pass eller andra motsvarande resedokument, eller någon annan har ordnat personens resa, visum och övriga behövliga dokument)
- omständigheter som hänför sig till personen (rädsla, ovillig att berätta, dåliga kunskaper i finska trots att han eller hon har bott rent av länge i Finland, kontakter med kopplare/andra brottslingar/andra offer för människohandel, har sådana tecken på sin kropp som hör till någon subkultur, känner inte till arbetsgivarens namn/arbetsplatsens adress, har tvingats betala stora summor för att få komma till Finland för att arbeta, ett barn reser inte med sina föräldrar eller släktingar/det har gjorts flera resebokningar, lämnats osanna uppgifter om arbetet/lönen, dåliga arbetsförhållanden, personen kan inte påverka längden på sin arbetsdag/sin arbetsmiljö, bopplatsen ändras och boendeförhållandena är dåliga/bor på sin arbetsplats, lönen betalas svart eller direkt till ursprungslandet, har inte tillgång till sina inkomster, en underordnad ställning i förhållande till sin arbetsgivare, begränsad rörelsefrihet/får inte röra sig ensam).

- Klienten ska få basinformation om hjälpsystemet, möjligheten att få hjälp.

- En annan arbetstagare involveras.

- Den arbetstagare vid Voimavarakeskus som misstänker att det är fråga om ett fall av människohandel (till exempel på basis av det som klienten har berättat) ska ställa sådana frågor till klienten som kan hjälpa arbetstagaren att få reda på eventuell människohandel (och efter konstaterandet kontakta en förläggning om det behövs):

- Får personen lämna sin arbetsplats om han eller hon så önskar?
- Har personen utsatts för fysisk, psykisk eller sexuell misshandel?
- Har personen hand om sitt pass eller något annat identitetsbevis?
- Hur mycket förtjänar personen?
- Hur mycket är personen tvungen att betala för kost, logi och dylikt?
- Bor personen hemma eller på arbetsplatsen?
- Hur kom personen in i landet och till orten i fråga?
- Har personens familjemedlemmar hotats?
- Tror personen att han eller hon, familjemedlemmarna eller andra närstående kan utsättas för tråkigheter om personen lämnar sin arbetsplats?

- Myndigheterna/hjälpsystemet kontaktas med tillstånd av klienten och det förs överläggningar i fallet för att man ska kunna besluta om fortsatta åtgärder

- förläggningen i Joutseno: vuxna, familjer och grupper
- förläggningen i Uleåborg: minderåriga som kommer ensamma.

- Förläggningen i Joutseno eller Uleåborg kontaktas med tillstånd av klienten:
 - arbetstagaren vid Voimavarakeskus stöder klienten för att processen ska komma i gång – arbetstagaren ringer förläggningen på klientens vägnar (med klientens tillstånd)
 - arbetstagaren informerar förläggningen ingående om fallet för att klienten ska få bästa tänkbara hjälp för sin belägenhet
 - arbetstagaren avfattar en skriftlig redogörelse över fallet.

- Om offret inte vill att förläggningen ska kontaktas, ska arbetstagaren begrunda vilken annan instans som kan hjälpa. Här har stödpersonen en speciellt viktig roll. Stödpersonen ska stödja och hjälpa offret, och när klientrelationen har blivit fastare och förtroendet har ökat kan det hända att klienten är villigare att ta emot hjälp också utanför Voimavarakeskus eller skyddsbostaden Mona-koti.

- Offrets säkerhet och välbefinnande säkerställs i enlighet med det system för hjälp till offer för människohandel som skapades åren 2005–2007 så att offrets grundläggande fri- och rättigheter tillgodoses och så att han eller hon kan få
 - trygg inkvartering och tryggt boende: tack vare jour dygnet runt har offrens säkerhet garanterats på Mona-koti
 - tolktjänster
 - hälso- och sjukvård
 - psykiskt stöd, såsom terapi och samtalshjälp
 - juridisk rådgivning och hjälp
 - utkomststöd
 - socialt stöd
 - administrativt stöd.

Bilaga 6: SYSTEMET FÖR HJÄLP TILL OFFER FÖR MÄNNISKOHANDEL

